

Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten 2021

dr. L.A. Toolsema
dr. D.M.O. Jong
prof. dr. M.A. Allers



rijksuniversiteit
groningen

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

COELO
Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Faculteit Economie en Bedrijfskunde
Rijksuniversiteit Groningen
www.coelo.nl

COELO-rapport 22-6

© COELO, Groningen, 2022

Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. Iedere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Inhoud

Voorwoord	4
1 Inleiding	5
2 Overzicht uitkeringen	7
2.1. Inleiding	7
2.2. Soorten en bedragen	7
2.3. Aandelen in totale uitkeringsbedrag	9
2.4. Het uitkeringsstelsel	10
3 Gemeentefonds	12
3.1. Inleiding	12
3.2. Algemene uitkering	13
3.3. Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	16
3.4. Overige uitkeringen gemeentefonds	22
4 Specifieke uitkeringen	26
4.1. Inleiding	26
4.2. Verstrekken ministeries	29
4.3. Afzonderlijke uitkeringen	30
5 Totaal uitkeringsbedrag	36
5.1. Inleiding	36
5.2. Totale aantal uitkeringen	36
5.3. Aantal uitkeringen per gemeente	39
5.4. Verdeling	40
5.5. Mutatie	42
5.6. Verband tussen uitkeringen onderling	44
6 Samenvatting en conclusie	46
Bijlagen	48
Verantwoording	58
Literatuur	60
Kaart Nederlandse gemeenten in 2021	62

Voorwoord

Sinds 2011 publiceert COELO regelmatig de Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten, waarin wordt onderzocht hoe het totaal aan uitkeringen tussen gemeenten wordt verdeeld. De auteurs van deze editie danken Corine Hoeben voor het geven van nuttig commentaar op een eerdere versie.

1 Inleiding

Gemeenten ontvangen in 2021 van het Rijk 47,2 miljard euro via 175 verschillende uitkeringen. Hoewel van sommige uitkeringen goed bekend is hoe ze tussen gemeenten worden verdeeld, is dat voor enkele andere uitkeringen niet of nauwelijks te achterhalen. Dit maakt het lastig om te zien welk effect rijksuitkeringen hebben op individuele gemeenten. Leidt cumulatie van uitkeringen tot concentratie van geldstromen naar een beperkt aantal gemeenten? Of is er juist sprake van een gelijkmatige verdeling tussen gemeenten?

Atlas

In deze Atlas wordt een overzicht gegeven van de verdeling van de uitkeringen van het Rijk aan gemeenten in de periode 2010-2021. Van 93,6 procent van de uitkeringen in 2021 wordt de verdeling weergegeven. Van de overige 6,4 procent is de verdeling (nog) niet bekend.

Behalve aan de verdeling van de uitkeringen wordt aandacht besteed aan de eigenschappen van verschillende soorten uitkeringen, de bedragen per uitkering, het aantal gemeenten dat een bepaalde uitkering ontvangt en de uitkeringsbedragen per inwoner. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het verdeelsysteem achter de uitkeringen. Samen levert dit een totaaloverzicht van de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten: uitkeringen van het Rijk. Net als in de vorige edities van deze Atlas zijn naast de specifieke uitkeringen aan gemeenten ook die aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (WGR-gebieden) meegenomen.

Hoofdstuk 2 van deze Atlas geeft een overzicht van de verschillende soorten rijksuitkeringen, de aantallen uitkeringen en de betrokken bedragen. Hoofdstuk 3 bespreekt de verschillende uitkeringen uit het gemeentefonds. Hoofdstuk 4 gaat in op de specifieke uitkeringen. Hoofdstuk 5 bestudeert hoe rijksuitkeringen cumuleren, door de verdeling te laten zien van het totaal aan uitkeringen. Hier komt ook de vraag aan de orde of de algemene uitkering voorspellend werkt voor andere uitkeringen. Tot slot volgen een bijlage met tabellen en een verantwoording met bronvermeldingen.

Website

Op de COELO-website (www.coelo.nl) is het onderdeel 'Wat ontvangt mijn gemeente' opgenomen, gebaseerd op de gegevens in deze Atlas. Dit onderdeel omvat kaarten voor de algemene uitkering, decentralisatie- en integratie-uitkeringen, overige uitkeringen, specifieke uitkeringen en het totaalbedrag. Deze kaarten beschrijven de hoogte van de rijksuitkeringen per gemeente in 2021, uitgedrukt in bedragen per inwoner. Dit om aan te geven hoeveel geld de verschillende gemeenten jaarlijks ontvangen van het Rijk. Dit verschilt van de kaarten die zijn opgenomen in deze Atlas: die geven de hoogte van de uitkeringen in termen van procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde bedrag. Dit om de onderlinge verschillen te illustreren. Ook is op

de websitekaarten via een pop-up per gemeente voor elk van deze groepen uitkeringen de mutatie van het bedrag ten opzichte van het voorafgaande jaar te vinden.

2 Overzicht uitkeringen

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de uitkeringen die gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ontvangen van het Rijk. In latere hoofdstukken wordt dieper op de verschillende uitkeringen ingegaan.

2.2. Soorten en bedragen

De financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten is vastgelegd in de Financiële-verhoudingswet. In deze wet is bepaald dat gemeenten uitkeringen van het Rijk ontvangen via twee verschillende fondsen: het gemeentefonds en het btw-compensatiefonds. Naast de uitkeringen uit deze fondsen ontvangen gemeenten diverse specifieke uitkeringen.

Het btw-compensatiefonds is niet opgenomen in deze Atlas. Dit is een fonds waaruit het Rijk gemeenten compenseert voor de betaalde btw op diensten die de gemeente heeft uitbesteed. Via dit fonds kunnen gemeenten de betaalde btw terugkrijgen. Op deze manier kunnen gemeenten beter een afweging maken tussen het intern of extern uitvoeren van diensten.

Het gemeentefonds bestaat uit de algemene uitkering, decentralisatie-uitkeringen, integratie-uitkeringen en een aantal overige uitkeringen. Het aantal uitkeringen over de verschillende jaren wordt weergegeven in tabel 1. De omvang van de verschillende uitkeringen aan gemeenten wordt weergegeven in tabel 2. Het totale aantal uitkeringen is in de periode 2010-2021 eerst afgenomen en vervolgens weer flink toegenomen, om in 2021 zo'n drie kwart boven het niveau van 2010 uit te komen (+76). In 2021 is het aantal decentralisatie-uitkeringen afgenomen (-7), maar het aantal specifieke uitkeringen sterk gestegen (+45). Het totale bedrag dat het Rijk aan gemeenten uitkeerde is in de periode 2010-2021 fors toegenomen, vooral door de decentralisaties in het sociale domein in 2015 en de sterke stijging van het bedrag aan specifieke uitkeringen in 2020, met name door coronasteun.

Opmerkelijk is de ontwikkeling van het aantal decentralisatie-uitkeringen en het aantal specifieke uitkeringen. Het aantal decentralisatie-uitkeringen nam sterk af over de periode 2010-2013 (-20) om daarna te stijgen van 2013 tot 2019 (+44) en in de afgelopen paar jaar weer af te nemen tot onder het niveau van 2010 (-3). Het aantal specifieke uitkeringen nam aanvankelijk (van 2010 tot 2017) af (-19) maar is vervolgens van 2017 tot 2021 zeer sterk toegenomen (+103). Kritiek van de Algemene Rekenkamer op de rechtmatigheid van veel decentralisatie-uitkeringen heeft in de afgelopen paar jaar geleid tot een verschuiving van decentralisatie- naar specifieke uitkeringen (zie paragraaf 2.4).

Tabel 1. Aantal uitkeringen van Rijk aan gemeenten, 2010-2021

Uitkering	Gemeentefonds					Specifieke uitkeringen	Totaal
	Totaal gem.fonds	Algemene uitkering	Decentralisatie-uitkeringen	Integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen		
2010	64	1	49	9	5	35	99
2011	54	1	41	6	6	31	84
2012	46	1	36	4	5	27	73
2013	36	1	29	3	5	21	57
2014	46	1	36	4	5	22	68
2015	51	1	40	5	5	20	71
2016	70	1	58	5	6	17	87
2017	74	1	61	5	7	16	90
2018	100	1	88	6	5	18	118
2019	107	1	93	6	7	29	136
2020	63	1	53	5	4	74	137
2021	56	1	46	5	4	119	175
Mutaties							
2010-2021	-8	0	-3	-4	-1	84	76
2020-2021	-7	0	-7	0	0	45	38

Tabel 2. Omvang rijksuitkeringen aan gemeenten in miljoenen euro, 2010-2021

Uitkering	Gemeentefonds					Specifieke uitkeringen	Totaal
	Totaal gem.fonds	Algemene uitkering	Decentralisatie-uitkeringen	Integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen		
2010	18.324	15.360	1.163	1.635	166	9.064	27.388
2011	18.104	15.436	1.041	1.480	147	9.172	27.276
2012	18.325	15.420	1.247	1.529	129	8.513	26.838
2013	17.964	14.946	1.308	1.567	144	8.716	26.681
2014	18.690	15.482	1.327	1.761	120	11.082	29.772
2015	27.199	14.632	970	11.474	123	7.243	34.442
2016	28.050	15.547	1.179	11.223	102	7.357	35.406
2017	27.771	15.444	1.103	11.121	103	6.580	34.351
2018	29.165	16.427	1.206	11.419	114	7.602	36.767
2019	31.070	24.988	1.404	4.550	129	8.113	39.183
2020	33.302	26.699	1.713	4.804	86	12.807	46.109
2021	34.636	28.916	1.441	4.184	95	12.551	47.187
Mutaties							
2010-2021	16.312	13.556	278	2.549	-71	3.487	19.799
2020-2021	1.334	2.217	-272	-621	9	-256	1.078

De algemene uitkering is het grootst en bedraagt in 2021 ongeveer 28,9 miljard euro. Daarnaast werden er in 2021 46 decentralisatie-uitkeringen verstrekt (1,4 miljard euro), 5 integratie-uitkeringen (4,2 miljard euro) en 4 overige uitkeringen (0,1 miljard euro). De totale omvang van het gemeentefonds bedroeg in 2021 34,6 miljard euro, zo'n 1,3 miljard euro meer dan in 2020.

De forse stijging van de omvang van het gemeentefonds in 2015 (met bijna 50 procent) kwam grotendeels op het conto van de toen geïntroduceerde integratie-uitkering *sociaal domein*. Vanaf 2019 is de integratie-uitkering *sociaal domein* opgeheven. Het overgrote deel van de middelen die voorheen via deze uitkering werden verstrekt, maakt vanaf 2019 deel uit van de algemene uitkering. Dit betreft het klassieke re-integratiebudget als ook een groot deel van de middelen voor WMO en Jeugdzorg. De overige middelen uit de oude integratie-uitkering *sociaal domein* worden vanaf 2019 verstrekt via nieuwe integratie-uitkeringen. Dit verklaart deels de aanzienlijke stijging van de algemene uitkering in 2019 en de eveneens grote daling van de integratie-uitkeringen in dat jaar.

Naast de uitkeringen die het Rijk doet via het gemeentefonds verstrekken vakdepartementen nog specifieke uitkeringen. In 2021 worden aan gemeenten maar liefst 119 verschillende specifieke uitkeringen verstrekt. De omvang van deze uitkeringen bedraagt 12,6 miljard euro. Na 2014 is het bedrag aan specifieke uitkeringen flink afgenomen. Een belangrijke oorzaak is de afschaffing van de specifieke uitkering voor de Wet sociale werkvoorziening in 2015. Deze uitkering ging dat jaar over naar de nieuwe integratie-uitkering *sociaal domein*. Na 2017 is het bedrag aan specifieke uitkeringen echter weer aanzienlijk toegenomen en tot 2021 bijna verdubbeld (zie ook paragraaf 2.4).

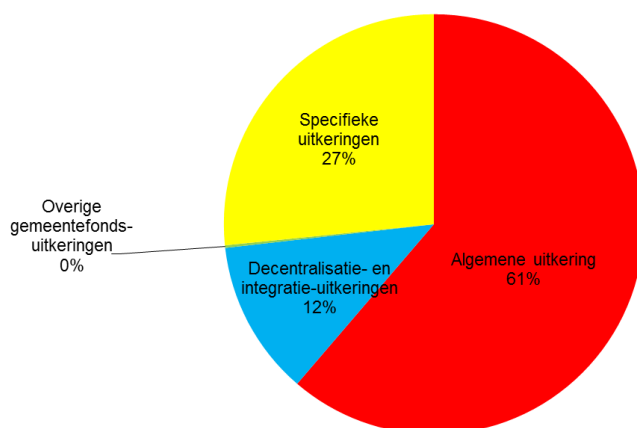
2.3. Aandelen in totale uitkeringsbedrag

In figuur 1 wordt de onderverdeling van het totaalbedrag aan uitkeringen weergegeven. De algemene uitkering is de grootste uitkering die gemeenten ontvangen van het rijk, gemiddeld 61 procent van het totale uitkeringsbedrag. De relatieve omvang van de uitkeringen verschilt echter sterk per gemeente. Zo bedraagt voor Rotterdam de algemene uitkering slechts 31 procent van het totale uitkeringsbedrag, voor Zoeterwoude is dit 90 procent. Tabel B1 in de bijlage bevat de top tien van gemeenten waarvoor dit aandeel het hoogst en het laagst is.

De groep specifieke uitkeringen omvat na de algemene uitkering het grootste aandeel in het uitkeringsbedrag, namelijk 27 procent. Ook voor deze groep uitkeringen verschilt het aandeel aanzienlijk per gemeente. Voor Ameland bedraagt het aandeel maar 3 procent, voor Rotterdam 63 procent. Tabel B4 in de bijlage bevat de top tien van gemeenten waarvoor dit aandeel het hoogst en het laagst is.

Decentralisatie- en integratie-uitkeringen zijn goed voor 12 procent van het totale uitkeringsbedrag. Het aandeel van deze uitkeringen varieert per gemeente van 2,5 procent (Leiderdorp) tot 33 procent (Vlissingen). Tabel B2 in de bijlage bevat de top tien van gemeenten waarvoor dit aandeel het hoogst en het laagst is.

Figuur 1: Aandeel van de afzonderlijke uitkeringen in het totaalbedrag van rijksuitkeringen aan gemeenten, 2021



De kleinste groep uitkeringen is de groep overige gemeentefondsuitkeringen, gemiddeld goed voor slechts 0,2 procent van het totaal. In Hendrik-Ido-Ambacht zijn de overige uitkeringen het laagst ten opzichte van het totale uitkeringsbedrag, namelijk - 0,3 procent. Dit negatieve percentage wordt veroorzaakt door negatieve uitkeringen. De meeste overige uitkeringen zijn ingevoerd om herverdeeffecten van nieuwe regelingen (al dan niet tijdelijk) te beperken. Sommige gemeenten ontvangen via een dergelijke overige uitkering een extra bedrag, terwijl andere gemeenten juist moeten betalen. In de cijfers komt zo'n betaling voor als een negatief bedrag voor de betreffende uitkering. Slechts een van de vier overige uitkeringen is relevant voor Hendrik-Ido-Ambacht (de *suppletie overheveling iusd*) en deze heeft een negatieve waarde. Het aandeel van de overige uitkeringen ten opzichte van het totale uitkeringsbedrag ligt het hoogst in Lelystad (7,2 procent). Dit komt door de *aanvullende uitkering* die Lelystad ontvangt (zie paragraaf 3.4). Daarna volgt Sint-Antonis (4,8 procent), vooral door een relatief hoog bedrag voor de uitkering *herindeling* – sinds 1 januari 2022 vormt Sint Anthonis samen met Boxmeer, Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert de nieuwe gemeente Land van Cuijk. Tabel B3 in de bijlage bevat de top tien van gemeenten waarvoor dit aandeel het hoogst en het laagst is.

2.4. Het uitkeringsstelsel

Het stelsel van bestuurlijke en financiële verhoudingen gaat uit van een verdeling van taken en bevoegdheden tussen de bestuurslagen (Allers et al., 2022). Daar hoort ook een verdeling van middelen bij. Middels het gemeentefonds en de specifieke uitkeringen ontvangen gemeenten gelden van het Rijk, die zij kunnen aanvullen met eigen middelen (onder meer via lokale heffingen en belastingen). In deze atlas richten wij ons op de rijksuitkeringen aan gemeenten.

Er wordt al enige jaren gesproken over heroverweging van deze financiële instrumenten. In 2019 en 2020 gaf de Algemene Rekenkamer aan dat bepaalde

decentralisatie-uitkeringen vanwege daaraan gekoppelde bestuurlijke afspraken onrechtmatig waren – het wettelijke stelsel vereist immers dat deze uitkeringen bestedings- en beleidsvrij verstrekt worden. Dit heeft sinds 2020 geleid tot een overheveling van decentralisatie- naar specifieke uitkeringen. Eerder, in 2018, meldde de minister van BZK (Tweede Kamer, 2018b) problemen met de decentralisatie-uitkering, die wel erg veel op een specifieke uitkering begon te lijken. Ook gaf de minister aan dat de beleidsvrijheid van de decentrale overheden op het spel stond door de inhoud van sommige aan uitkeringen verbonden convenanten, en dat de veelheid aan uitkeringsstypen leidde tot verrommeling van het uitkeringsstelsel. Hierbij werd bovendien genoemd dat er behoefte was ontstaan aan een uitkeringsvorm zonder verticale financiële verantwoording en met meer beleidsvrijheid voor medeoverheden, voor situaties waarin Rijk en medeoverheden staan voor een gezamenlijke opgave. Zie voor dit laatste ook recente publicaties van de Raad voor het Openbaar Bestuur (2021; Van den Berg en Leurs, 2020) en de Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen (2020, blz. 11).

In 2020 is een conceptvoorstel voor een wijziging van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) ter consultatie voorgelegd, met daarin een nieuwe opzet voor het uitkeringsstelsel. Dit concept riep waarschuwendere reacties op, waarna het ministerie van BZK onderzoekers van verschillende universiteiten heeft gevraagd om problemen en wensen rond het uitkeringsstelsel te analyseren en te adviseren over aanpassing hiervan. De onderzoekers kwamen met twaalf concrete adviezen (Allers et al., 2022), die de minister grotendeels heeft overgenomen (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022a). Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw wetsvoorstel voor aanpassing van de decentralisatie-uitkering en de specifieke uitkering. Van decentralisatie-uitkeringen moet duidelijker worden wat wel en niet is toegestaan. Specifieke uitkeringen moeten eenvoudiger, sneller en tegen lagere administratieve lasten kunnen worden verstrekt. Het streven is om deze herziening in 2024 af te ronden (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022b).

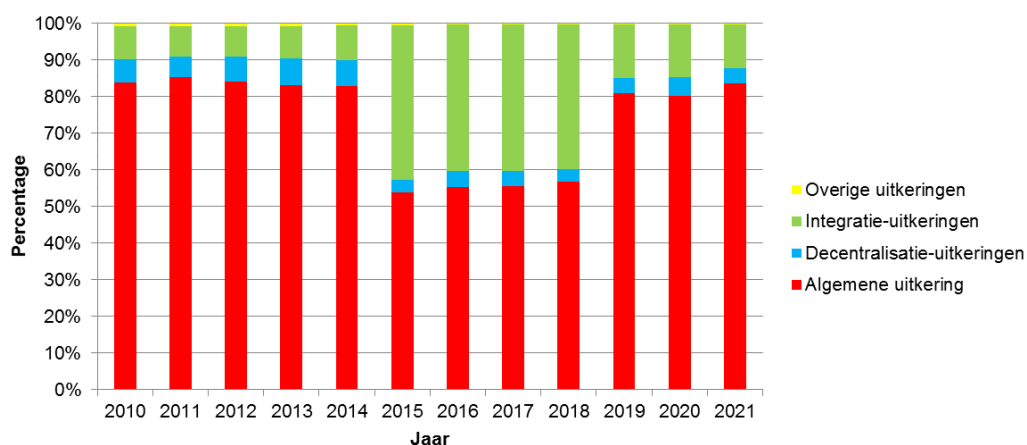
3 Gemeentefonds

3.1. Inleiding

Het gemeentefonds omvat ruim 73 procent van het totaalbedrag aan rijksuitkeringen aan gemeenten. In het gemeentefonds zijn verschillende soorten uitkeringen opgenomen, zoals in figuur 2 wordt weergegeven. In 2015 is de omvang van de integratie-uitkeringen sterk toegenomen. Dit werd veroorzaakt door de decentralisaties in het sociale domein, waarvoor gemeenten van 2015 tot en met 2018 een integratie-uitkering ontvingen (integratie-uitkering *sociaal domein*). In 2019 is deze integratie-uitkering afgeschaft en is het overgrote deel van de betreffende middelen overgeheveld naar de algemene uitkering.

In dit hoofdstuk worden de verschillende soorten uitkeringen uit het gemeentefonds besproken. Daarnaast bespreekt dit hoofdstuk per soort uitkering de verdeling.

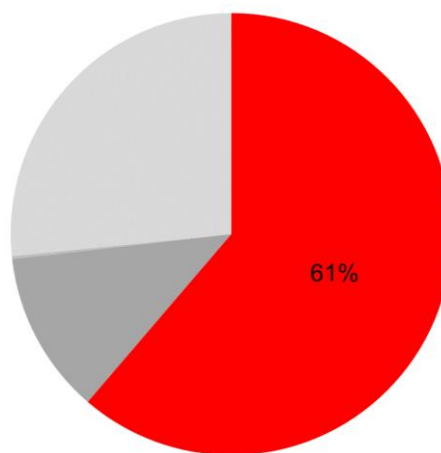
Figuur 2: Soorten uitkeringen uit het gemeentefonds en hun aandeel in het totaalbedrag, 2010-2021



3.2. Algemene uitkering

Karakter

In de Financiële-verhoudingswet is geregeld dat elke gemeente een algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangt. In 2021 is deze uitkering goed voor 61 procent van de totale uitkeringsstroom van Rijk naar gemeenten. Deze uitkering komt ten goede aan de algemene middelen van de gemeente, de gemeente is dus vrij in de besteding ervan. De verdeling van deze middelen houdt rekening met de capaciteit van gemeenten om eigen inkomsten te verwerven. Daarnaast wordt rekening gehouden met de verschillen in de kosten die gemeenten maken voor het aanbieden van voorzieningen.



Bedragen

De algemene uitkering is de grootste uitkering uit het gemeentefonds en bedraagt in 2021 ongeveer 83 procent van het totale gemeentefonds (zie figuur 2). In totaal wordt in 2021 28,9 miljard euro aan gemeenten uitgekeerd via de algemene uitkering (zie tabel 2). Het gemiddelde bedrag dat gemeenten ontvangen uit de algemene uitkering bedraagt 82 miljoen euro; per inwoner is dat 1.655 euro.

Verdeling

De algemene uitkering wordt verdeeld op basis van bijna negentig verdeelmaatstaven. Vanaf 2023 zal een nieuwe verdeelformule worden gebruikt, met aanzienlijk minder maatstaven. Voorbeelden van maatstaven die nu gebruikt worden zijn het aantal inwoners, het aantal schoolgaande kinderen, het aantal ouderen, de bodemgesteldheid en de centrumfunctie. Dit zijn factoren die samenhangen met kosten. Een tweede groep maatstaven geeft een indicatie voor de mogelijkheid van de gemeente om belastinginkomsten te verwerven. Dit wordt gemeten aan de hand van de ozb-grondslag (niet de tarieven). Daarnaast ontvangt elke gemeente een vast bedrag.

Voor het analyseren van de verdeling van de verschillende uitkeringen per gemeente maken wij gebruik van het gemiddelde uitkeringsbedrag per inwoner als afwijking van het landelijk gemiddelde. Een negatieve score betekent dat een gemeente minder ontvangt dan het landelijk gemiddelde, bij een positieve score ontvangt een gemeente meer dan het landelijk gemiddelde. Bij een score van 0 procent wordt precies het landelijk gemiddelde aan uitkering ontvangen. Een score van bijvoorbeeld 20 procent houdt in dat een gemeente per inwoner 20 procent meer van dit type uitkering ontvangt dan het landelijk gemiddelde bedrag per inwoner.

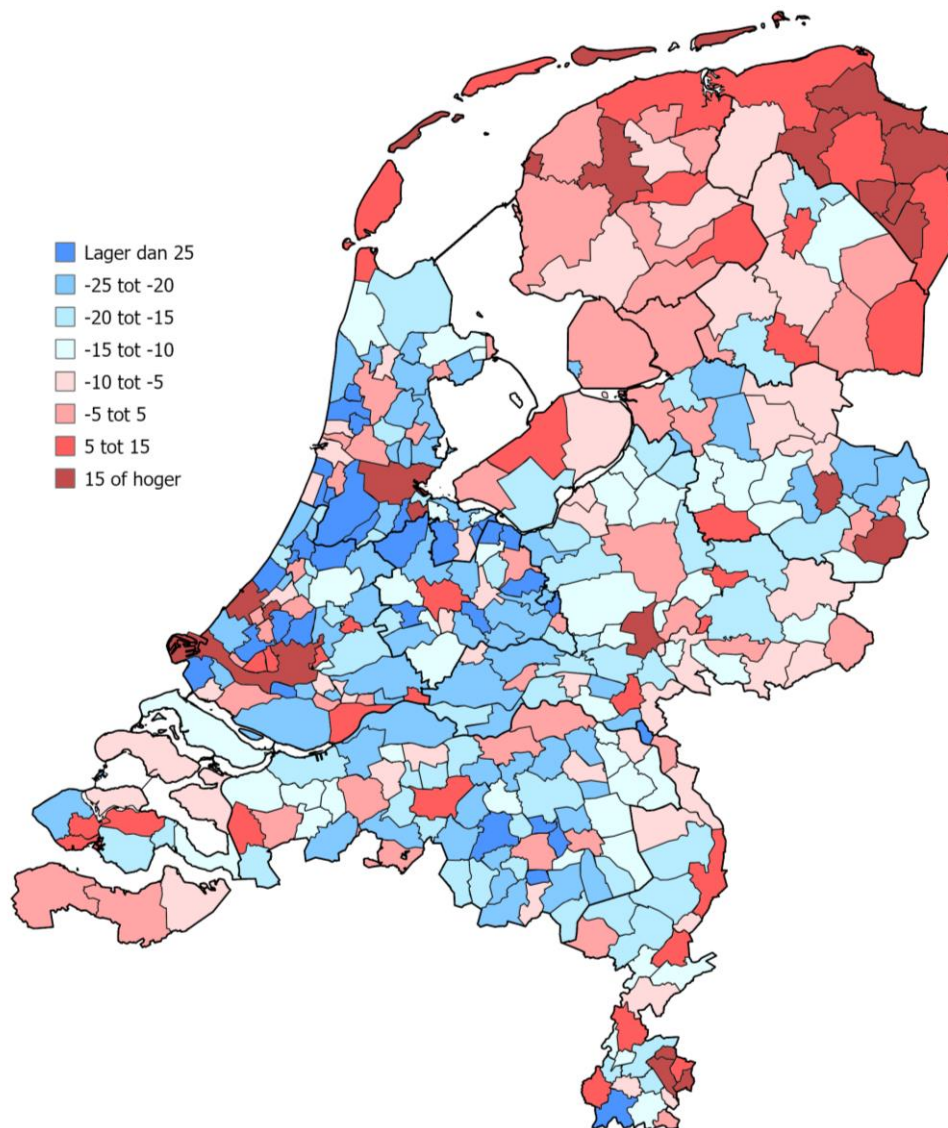
Kaart 1 geeft een overzicht van de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds over gemeenten. Bloemendaal en Blaricum ontvangen elk een algemene uitkering die zo'n veertig procent onder het gemiddelde bedrag per inwoner

ligt (Bloemendaal -41 procent, Blaricum -37 procent). Schiermonnikoog (102 procent) en Vlieland (66 procent) ontvangen uitkeringen die ver boven het gemiddelde liggen.

Grote gemeenten en waddengemeenten nemen in de verdeling een speciale plaats in. Doordat zij geacht worden aanzienlijk hogere kosten per inwoner te moeten maken dan andere gemeenten om een gelijkwaardig voorzieningenniveau aan te bieden, ontvangen zij uitkeringen die boven het gemiddelde liggen. Gemeenten in Groningen en Friesland ontvangen ook vaak bovengemiddelde uitkeringen. Hun inwoners hebben relatief vaak een laag inkomen of een uitkering, wat als kostenverhogend wordt gezien, en hun belastingcapaciteit is gering doordat de woz-waarden er laag zijn.

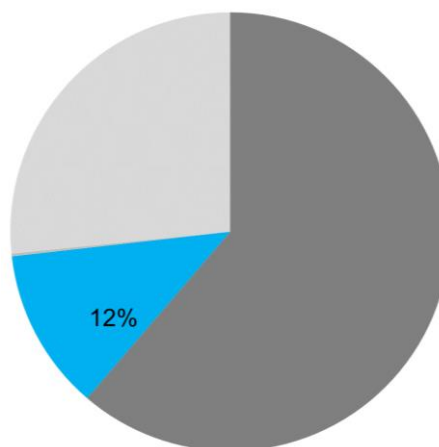
Tabel B5 in de bijlage bevat een compleet overzicht van alle gemeenten in 2021 en de procentuele afwijking ten opzichte van het landelijk gemiddelde per inwoner aan ontvangsten uit de algemene uitkering, de decentralisatie- en integratie-uitkeringen, de overige uitkeringen en de specifieke uitkeringen.

Kaart 1: Algemene uitkering per inwoner, uitgedrukt als procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde, 2021



3.3. Decentralisatie- en integratie-uitkeringen

In het jaar 2021 werden 46 decentralisatie- en 5 integratie-uitkeringen aan gemeenten verstrekt. In de periode 2010-2013 is zowel het aantal decentralisatie- als het aantal integratie-uitkeringen sterk afgenomen, vervolgens weer sterk toegenomen tot en met 2019 (tot boven het niveau van 2010), waarna met name het aantal decentralisatie-uitkeringen in de periode 2020-2021 sterk is gedaald (zie tabel 1). In 2021 wordt via deze uitkeringen in totaal 5,6 miljard euro uitgekeerd (12 procent van het totaal).



In de periode 2015-2018 werd een groot deel van het bedrag aan decentralisatie- en integratie-uitkeringen uitgekeerd via de integratie-uitkering *sociaal domein*. Deze uitkering bestaat met ingang van 2019 niet meer; het overgrote deel van deze middelen maakt sindsdien deel uit van de algemene uitkering. Een aantal onderdelen van de integratie-uitkering *sociaal domein* zijn niet overgeheveld. Deze worden nu verstrekt als de integratie-uitkeringen *beschermde wonen*, *voogdij/18+* en *participatie* (zie paragraaf 4.8 van de septembercirculaire 2019; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2019).

Het aantal decentralisatie-uitkeringen is van 2020 op 2021 met 7 gedaald, van 53 naar 46 (zie tabel 1). Van 2019 op 2020 was de daling van het aantal decentralisatie-uitkeringen nog opvallender, namelijk van 93 naar 53. In de jaren daarvoor was het aantal decentralisatie-uitkeringen juist sterk gestegen, en veel van die relatief nieuwe uitkeringen gingen naar een beperkt aantal gemeenten. In 2020 en 2021 zijn veel decentralisatie-uitkeringen (en in het bijzonder veel van de uitkeringen die naar weinig gemeenten gingen) opgeheven. Veel daarvan werden vervangen door specifieke uitkeringen, waardoor het aantal daarvan sterk gestegen is in de periode 2020-2021 (hoofdstuk 4).

Karakter

Volgens de Financiële-verhoudingswet komen de decentralisatie- en integratie-uitkeringen ten goede aan de algemene middelen. Het bestedingsdoel is voor deze uitkeringen dus niet vastgelegd. Gemeenten zijn formeel vrij in de besteding.

Decentralisatie-uitkeringen bestaan sinds 2008 en zijn vaak gebruikt voor de overgang van specifieke uitkeringen naar de algemene uitkering uit het gemeentefonds (Algemene Rekenkamer, 2009). Vooraf wordt echter geen termijn vastgesteld waarop de uitkering overgaat naar de algemene uitkering.

Een integratie-uitkering is sterk verwant aan de decentralisatie-uitkering; het verschil is dat hierbij wel van tevoren een termijn wordt vastgesteld voor opname in de algemene uitkering.

De verdeling van de decentralisatie- en integratie-uitkeringen verloopt anders dan de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Elke uitkering kent een eigen verdeelsystematiek. Het kan gaan om uitkeringen die gemeenten met een bepaalde problematiek kunnen aanvragen (bijvoorbeeld: *bevolkingsdaling*). In andere gevallen is er een gedetailleerd verdeelmodel opgezet (dit is het geval voor de integratie-uitkeringen *beschermde wonen*, *voogdij/18+* en *participatie*). Lang niet elke gemeente ontvangt alle typen decentralisatie- en integratie-uitkeringen.

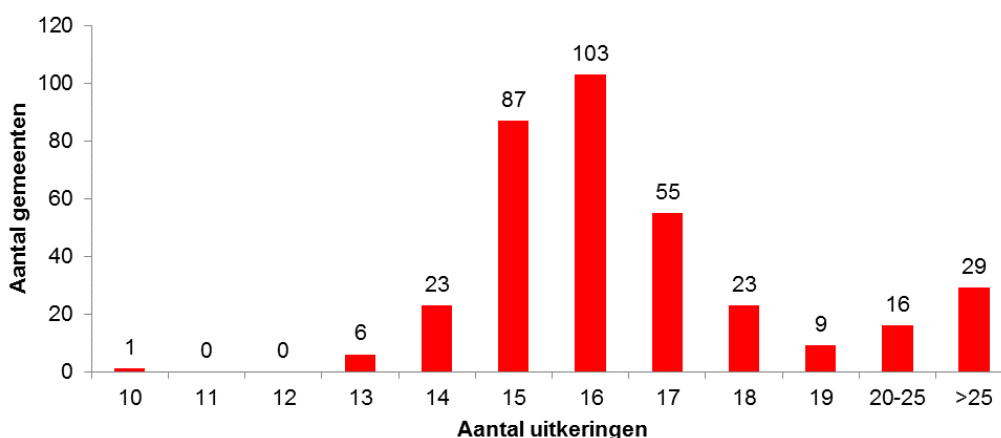
De vermindering van het aantal specifieke uitkeringen (waarover meer in paragraaf 4.1) is deels tot stand gekomen door overheveling naar het gemeentefonds in de vorm van een decentralisatie-uitkering. Aan decentralisatie-uitkeringen is geen minimumomvang verbonden. Specifieke uitkeringen moesten daarentegen minimaal 10 miljoen euro per jaar uitkeren, kleinere bedragen konden slechts worden verstrekt als onderdeel van een verzameluitkering (paragraaf 4.1). Deze beperking kon dus worden omzeild door er een decentralisatie-uitkering van te maken. In 2021 is de ondergrens van 10 miljoen euro voor specifieke uitkeringen afgeschaft. Indien de totale omvang van de beschikbare bijdrage lager is dan 1 miljoen euro dan is het grensbedrag voor de verzameluitkering nu 50.000 euro per ontvanger (Allers et al, 2022, blz. 58).

Sinds 2020 is sprake van een nieuwe trend, in omgekeerde richting: een vermindering van het aantal decentralisatie-uitkeringen, deels door overheveling naar specifieke uitkeringen (zie paragraaf 2.4).

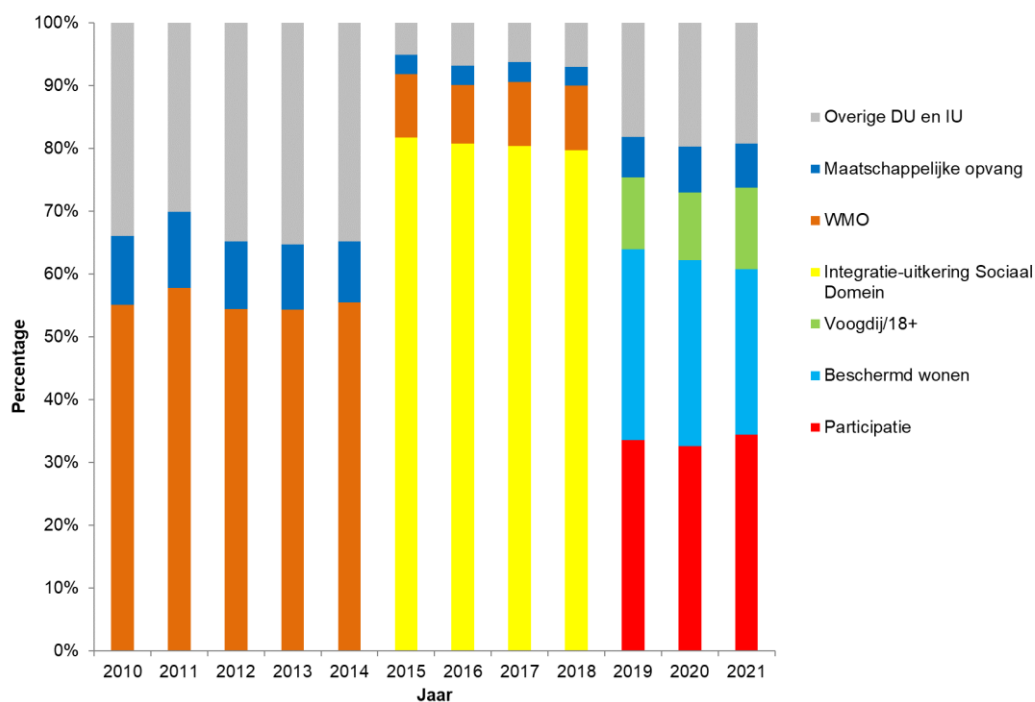
Aantal uitkeringen per gemeente

Het aantal uitkeringen dat een gemeente ontvangt varieert. De meeste gemeenten ontvangen in 2021 15 of 16 verschillende decentralisatie- en integratie-uitkeringen, zoals is te zien in figuur 3. Amsterdam, Utrecht en Groningen ontvangen de meeste decentralisatie- en integratie-uitkeringen, elk 37 in totaal.

Figuur 3: Frequentieverdeling van het aantal decentralisatie- en integratie-uitkeringen, 2021



Figuur 4: Relatieve omvang decentralisatie- en integratie-uitkeringen, 2010-2021



Belangrijkste uitkeringen

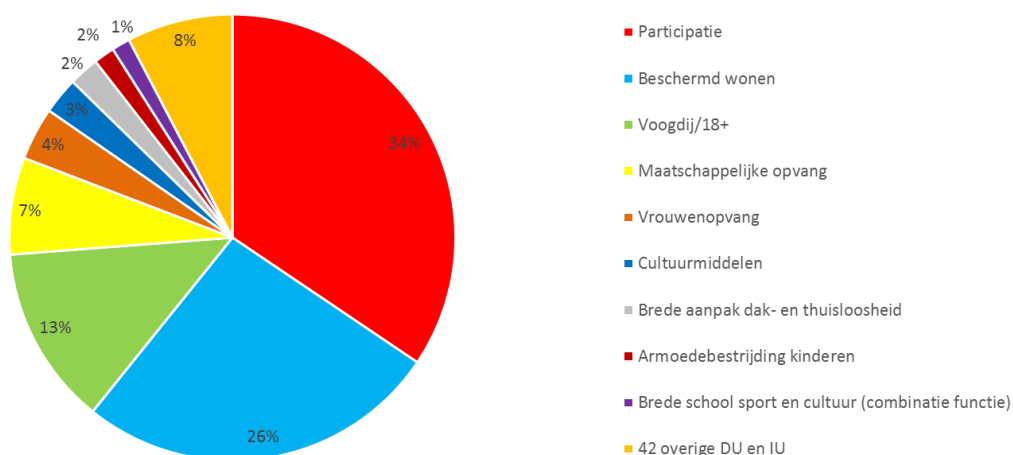
In figuur 4 wordt de relatieve omvang van de decentralisatie- en integratie-uitkeringen weergegeven voor de jaren 2010-2021. Tot en met 2014 was de integratie-uitkering *Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)* de grootste uitkering. In 2015 is het geheel van decentralisatie- en integratie-uitkeringen ingrijpend veranderd als gevolg van drie decentralisaties in het sociale domein. Per 1 januari 2015 werden gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de *Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) 2015*, de *Jeugdwet* en de *Participatiewet*. Voor deze drie decentralisaties in het sociale domein ontvingen gemeenten met ingang van 2015 de integratie-uitkering *sociaal domein*. De decentralisatie van de *WMO 2015* was een uitbreiding van de eerdere decentralisatie van de *WMO* in 2007. In het kader van deze eerdere decentralisatie bestond er al een integratie-uitkering *WMO*. Deze bleef bestaan naast de uitkering *sociaal domein*.

Van 2015 tot en met 2018 was de integratie-uitkering *sociaal domein* veruit de grootste integratie-uitkering. In 2019 is het grootste deel van deze middelen overgeheveld naar de algemene uitkering en sindsdien is de integratie-uitkering *participatie* de grootste (1,9 miljard euro in 2021), op de voet gevolgd door de integratie-uitkering *beschermd wonen* (1,5 miljard euro in 2021). Zoals besproken aan het begin van deze paragraaf zijn dit twee nieuwe integratie-uitkeringen voor onderdelen van de oude integratie-uitkering *sociaal domein* die nog niet konden worden overgeheveld naar de algemene uitkering. Hetzelfde geldt voor de integratie-uitkering *voogdij/18+*. In het algemeen geldt

dat de soorten en aantallen uitkeringen variëren per jaar, evenals de relatieve omvang van de uitkeringen.

Figuur 5 laat ook zien dat de meeste integratie- en decentralisatie-uitkeringen slechts gering van omvang zijn. Na de integratie-uitkeringen *participatie* en *beschermde wonen* is de integratie-uitkering *voogdij/18+* het grootst, namelijk 731 miljoen euro. Van een aantal uitkeringen bedroeg het totaal meer dan 100 miljoen euro in 2021. Dat zijn, naast *participatie*, *beschermde wonen* en *voogdij/18+*, de decentralisatie-uitkeringen voor *maatschappelijke opvang*, *vrouwenopvang*, *cultuurmiddelen* en *brede aanpak dak- en thuisloosheid*.

Figuur 5: Relatieve omvang decentralisatie- en integratie-uitkeringen, 2021



Aantal ontvangende gemeenten

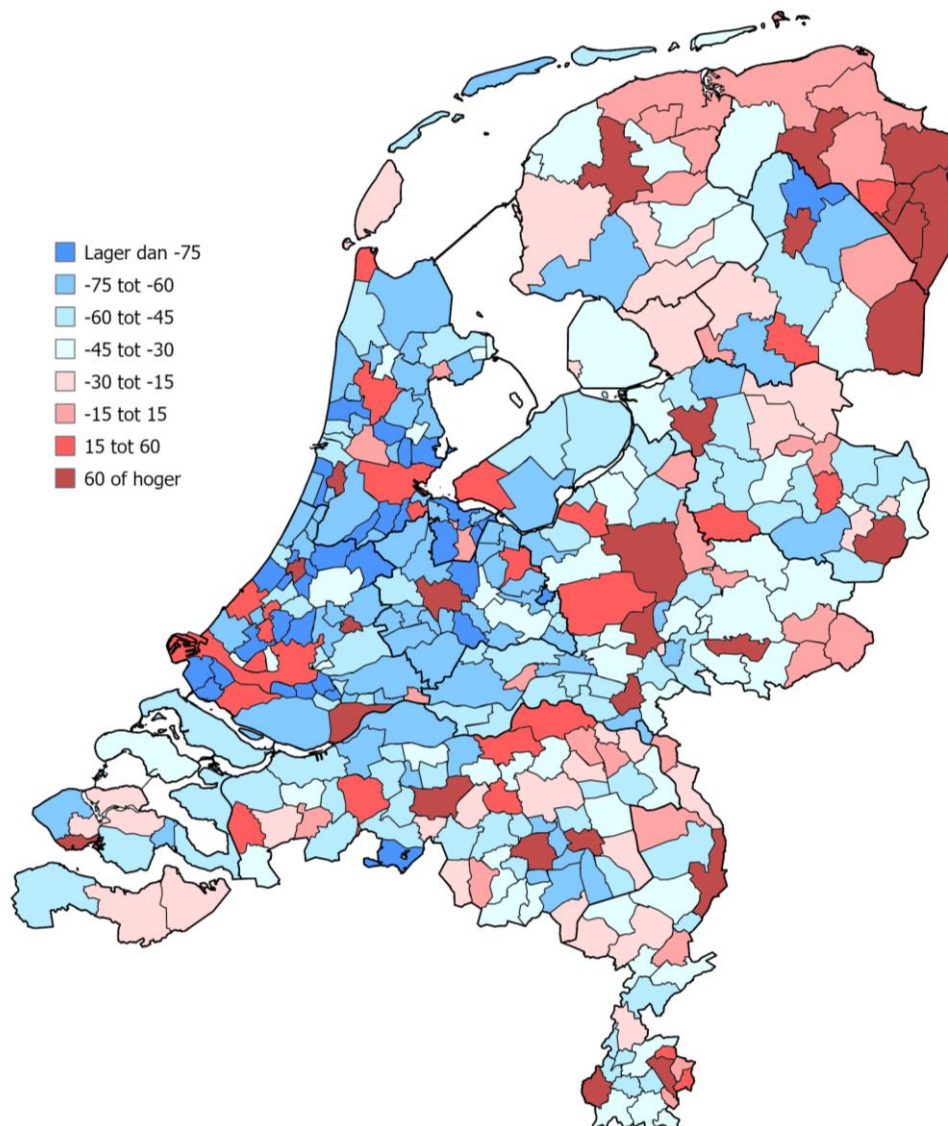
Het aantal gemeenten dat een bepaalde decentralisatie- of integratie-uitkering ontvangt verschilt sterk per uitkering. In de periode 2010-2014 waren er twee uitkeringen die door iedere gemeente werden ontvangen, namelijk de *WMO-uitkering* en de uitkering *versterking peuterspeelzaal*. Vanaf 2015 is dit aantal toegenomen naar 9 in 2021, waaronder de uitkeringen *participatie* en *voogdij/18+*. Een aantal uitkeringen wordt maar aan één gemeente uitgekeerd, zoals bijvoorbeeld de uitkeringen *Spoorstaafconditioneringssystemen* en *Museale voorzieningen slavernijverleden*.

Verdeling

Kaart 2 toont de ontvangsten uit de decentralisatie- en integratie-uitkeringen per gemeente. De kaart laat zien dat de ontvangsten uit decentralisatie- en integratie-uitkeringen per inwoner naar verhouding hoog zijn voor grote gemeenten. De decentralisatie- en integratie-uitkeringen worden hier uitgedrukt als procentuele afwijking van het gemiddelde per inwoner. De meeste gemeenten ontvangen een naar verhouding laag bedrag aan decentralisatie- en integratie-uitkeringen.

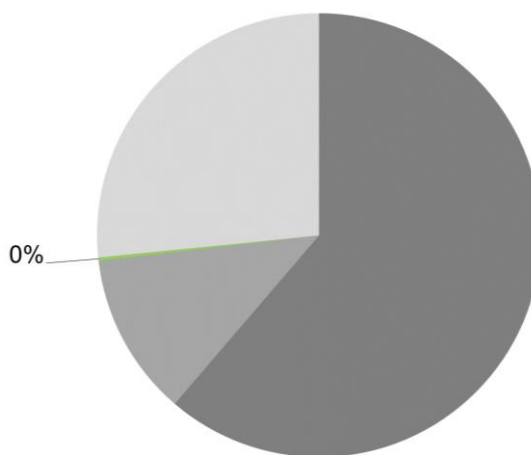
Tabel B5 in de bijlage bevat een compleet overzicht van alle gemeenten en de afwijking ten opzichte van het landelijk gemiddelde per inwoner van de decentralisatie- en integratie-uitkeringen. De tabel laat zien dat de grootste positieve afwijking ten opzichte van het gemiddelde te vinden is in Vlissingen. Per inwoner ontvangt Vlissingen 1.308 euro, 307 procent meer dan het landelijk gemiddelde dat 322 euro bedraagt. Dit komt doordat Vlissingen een fors bedrag ontvangt voor de decentralisatie-uitkering *maatschappelijke opvang*. Op de tweede plek staat Assen met een positieve afwijking ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 215 procent, gevolgd door Heerlen met 197 procent. Nieuwkoop kent de grootste negatieve afwijking van het gemiddelde. Zij ontvangt zo'n 88,3 procent minder dan het gemiddelde. Nieuwkoop wordt op de voet gevolgd door Voorschoten (-88,0 procent) en Brielle (-87,6 procent).

Kaart 2: Decentralisatie- en integratie-uitkeringen per inwoner, uitgedrukt als procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde, 2021



3.4. Overige uitkeringen gemeentefonds

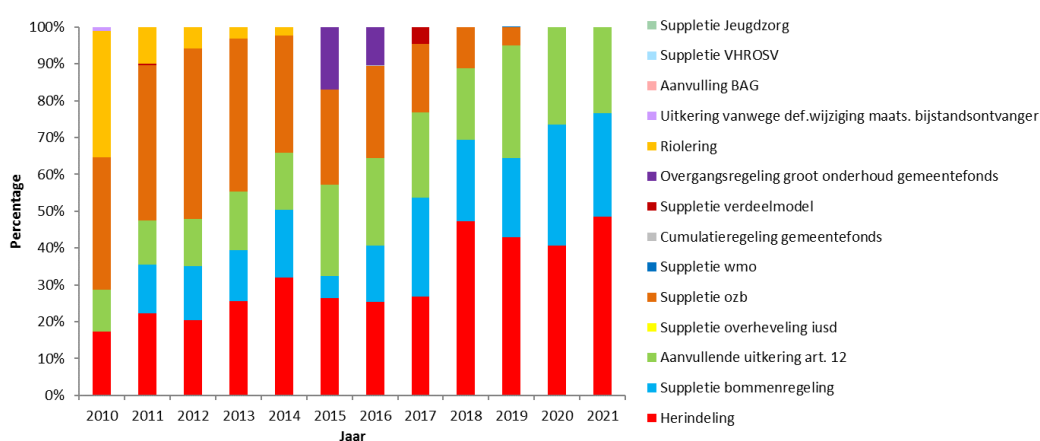
Het gemeentefonds kent naast de algemene uitkering en de decentralisatie- en integratie-uitkeringen ook een groep overige uitkeringen. De bekendste uit deze groep is de *aanvullende uitkering* volgens artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet. In 2021 wordt via de overige gemeentefondsuitkeringen in totaal 95 miljoen euro uitgekeerd. Dat is 0,20 procent van het totaal.



Karakter

Deze groep uitkeringen is zeer divers van karakter. De *aanvullende uitkering* voorziet in extra middelen wanneer de algemene middelen van de gemeente niet in de noodzakelijke behoeften kunnen voorzien. Volgens de septembercirculaire van het gemeentefonds ontvangen Vlissingen en Lelystad in 2021 een *aanvullende uitkering*. Lelystad is formeel wel een artikel 12-gemeente, maar materieel echter niet. In het verleden zijn voor Lelystad zogeheten ICL-gelden als aanvullende bijdrage voor onderhoud en noodzakelijke investeringen van de openbare ruimte aan het gemeentefonds toegevoegd en via artikel 12 aan die gemeente uitgekeerd. Sinds 1998 krijgt Lelystad geen reguliere artikel 12-uitkering meer, maar worden de aan het gemeentefonds toegevoegde gelden nog wel via artikel 12 uitgekeerd. Die uitkering komt dus niet meer ten laste van de collectiviteit van de gemeenten, zoals bij artikel 12-uitkeringen gebruikelijk is (Allers et al., 2015).

Figuur 6: Relatieve omvang overige uitkeringen uit het gemeentefonds, 2010-2021

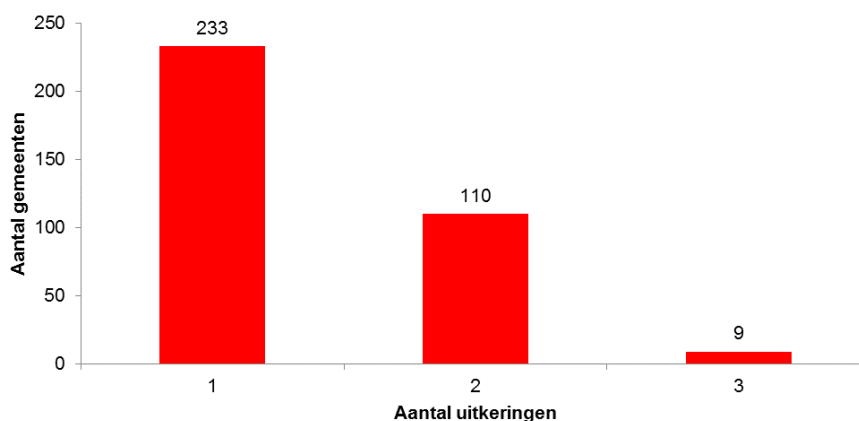


Figuur 6 geeft een overzicht van de overige uitkeringen uit het gemeentefonds voor de jaren 2010-2021. Per jaar verschillen de aandelen van deze uitkeringen sterk. De samenstelling van de groep overige uitkeringen verschilt eveneens per jaar. Voor 2021 gaat het om vier verschillende uitkeringen. De grootste uitkeringen zijn de uitkeringen *herindeling*, *suppletie bommenregeling* en *aanvullende uitkering*. De andere overige uitkering, *suppletie overheveling iusd*, is voor sommige gemeenten positief maar voor andere negatief, en zorgt daarmee voor een herverdeling. Het totaalbedrag aan overige uitkeringen is in de periode 2010-2021 met 43 procent afgenomen van 166 miljoen euro in 2010 tot 95 miljoen euro in 2021.

Aantal uitkeringen per gemeente

Het aantal overige gemeentefondsuitkeringen dat een gemeente ontvangt is niet voor iedere gemeente gelijk, zoals te zien in figuur 7. De meeste gemeenten ontvangen in 2021 één overige uitkering uit het gemeentefonds. Er zijn vier verschillende overige uitkeringen in 2021. Geen enkele gemeente ontvangt alle vier typen. Negen gemeenten ontvangen drie van de vier uitkeringen.

Figuur 7: Frequentieverdeling van het aantal ontvangen overige gemeentefondsuitkeringen per gemeente, 2021



Aantal ontvangende gemeenten

Het aantal gemeenten dat een overige gemeentefondsuitkering ontvangt verschilt per uitkering. Alleen de uitkering *suppletie overheveling iusd* wordt in 2021 door alle 352 gemeenten ontvangen (of betaald). De uitkering *suppletie bommenregeling* wordt door 90 gemeenten ontvangen. De *aanvullende uitkering* wordt in 2021 alleen door Lelystad en Vlissingen ontvangen.

Gemiddeld bedrag per inwoner

Per inwoner is de *aanvullende uitkering* (artikel 12) het grootst, gemiddeld 178 euro. De bedragen per inwoner van de resterende overige uitkeringen staan hiermee in schril contrast. De uitkering *herindeling* bedraagt gemiddeld per inwoner 16 euro en de

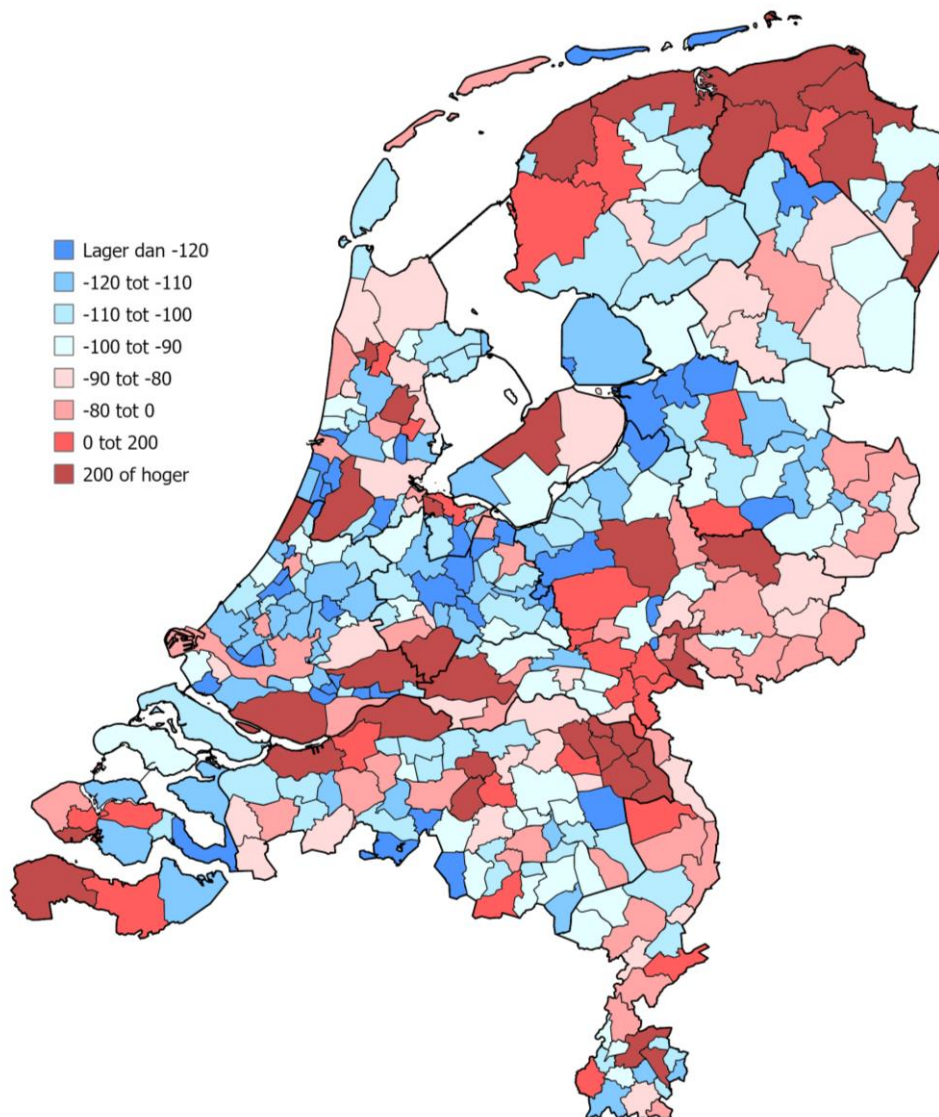
uitkering *suppletie bommenregeling* 4 euro. De uitkering *suppletie overheveling iusd* ten slotte bedraagt gemiddeld 0 euro per inwoner, maar hierbij moet wel worden aangetekend dat deze uitkering ook negatieve waarden kan aannemen. De uitkering *suppletie overheveling iusd* komt in 2021 uit op een totaalbedrag van 7 euro voor alle gemeenten samen, maar wordt aan alle 352 gemeenten verstrekt (in positieve of negatieve zin). De bedragen voor individuele gemeenten kunnen daarom (in absolute waarde) groter zijn dan dit gemiddelde suggereert. Wanneer we alleen *ontvangende* gemeenten (dus positieve waarden) beschouwen, bedraagt het gemiddelde per inwoner 1,26 euro voor de uitkering *suppletie overheveling iusd*.

Verdeling

Kaart 3 laat zien dat er aanmerkelijke verschillen bestaan tussen gemeenten met betrekking tot de overige uitkeringen uit het gemeentefonds. In totaal gaat het hier om geringe bedragen, maar voor een individuele gemeente kunnen deze bedragen van groot belang zijn.

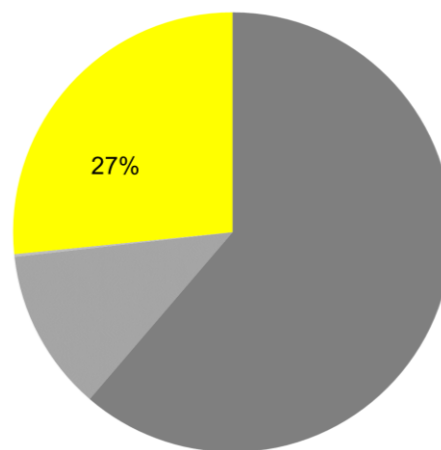
Tabel B5 in de bijlage bevat een compleet overzicht van alle gemeenten en de afwijking ten opzichte van het landelijk gemiddelde per inwoner aan ontvangsten van de overige uitkeringen. De tabel laat zien dat de grootste positieve afwijking van de overige uitkeringen ten opzichte van het landelijk gemiddelde te vinden is in Lelystad. Per inwoner ontvangt Lelystad 188 euro ten opzichte van een landelijk gemiddelde per inwoner van 5 euro. Dit heeft alles te maken met de *aanvullende uitkering* die Lelystad ontvangt. Op de tweede plek staat Vlissingen. Per inwoner ontvangt Vlissingen 166 euro. Dit wordt ook veroorzaakt door de *aanvullende uitkering*. Hendrik-Ido-Ambacht kent de grootste negatieve afwijking van het gemiddelde, gevolgd door Urk. Per inwoner ontvangen deze gemeenten respectievelijk 172 en 170 procent minder dan het landelijk gemiddelde.

Kaart 3: Overige uitkeringen uit het gemeentefonds, uitgedrukt als procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde, 2021



4 Specifieke uitkeringen

Naast de uitkeringen uit het gemeentefonds keert het Rijk specifieke uitkeringen uit aan gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. In 2021 waren dat 119 verschillende uitkeringen met een gezamenlijke omvang van 12,6 miljard euro, 27 procent van het totale uitkeringsbedrag. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op deze uitkeringen.



4.1. Inleiding

Karakter

Specifieke uitkeringen worden niet verstrekt via het gemeentefonds, maar staan apart op de begroting van de verstreckende ministeries. In de Financiële-verhoudingswet is geregeld dat specifieke uitkeringen worden verstrekt met een bepaald bestedingsdoel. In de regeling bij de uitkering wordt het bestedingsdoel door de verstrekker omschreven. Over de besteding is verantwoording verschuldigd aan de rijksoverheid. Wordt het geld niet volgens de regels besteed, dan kan de verantwoordelijke minister de uitkering (gedeeltelijk) terugvorderen.

De mate waarin het bestedingsdoel van specifieke uitkeringen is vastgelegd verschilt. Het kan gaan om het vergoeden van werkelijk gemaakte uitgaven voor nauw omschreven doelen, maar ook om een uitkering die voor een breed omschreven beleidsterrein is bedoeld. De grootste specifieke uitkering, de *gebundelde uitkering* voor het bekostigen van de bijstandsverlening, is feitelijk eigenlijk niet eens geoormerkt, aangezien overschotten vrij besteedbaar zijn, terwijl tekorten binnen zekere grenzen zelf moeten worden aangevuld.

Specifieke uitkeringen moeten sinds juli 2021 minimaal 1 miljoen euro per jaar uitkeren. Kleinere bedragen kunnen slechts worden verstrekt als onderdeel van een verzameluitkering, zie verderop in deze paragraaf.¹ Zo'n verzameluitkering is een specifieke uitkering met bedragen voor beleidsthema's, die wordt uitgekeerd door het ministerie van BZK.

Sanering

Het aantal specifieke uitkeringen is de laatste decennia in eerste instantie aanzienlijk kleiner geworden, maar loopt de laatste paar jaar weer sterk op. In 1980 werden er nog 532 geteld (Tweede Kamer, 2009). Volgens het Onderhoudsrapport Specifieke

¹ Financiële-verhoudingswet, artikel 15a, derde lid en Besluit financiële verhouding 2001, artikel 28a. Bovendien geldt bij een verzameluitkering sinds juli 2021 een grensbedrag van 50.000 euro per ontvanger.

Uitkeringen 2017 waren er in 2009 nog 109 specifieke uitkeringen en is dat aantal vervolgens teruggelopen tot 24 in 2016 (Tweede Kamer, 2018a). Dit betreft niet alleen uitkeringen aan gemeenten, maar ook aan provincies en gemeenschappelijke regelingen conform de WGR. Het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen 2021 vermeldt voor dit jaar maar liefst 88 specifieke uitkeringen aan gemeenten alleen.

Hoewel artikel 20 van de Financiële-verhoudingswet voorschrijft dat het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen jaarlijks zou moeten verschijnen (uiterlijk op de derde woensdag van mei met gegevens over het voorgaande jaar) is deze rapportage na het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen 2017 (met gegevens over 2016) enige tijd niet gepubliceerd. Dat betekent dat definitieve gegevens over individuele specifieke uitkeringen voor de jaren 2017 tot en met 2019 niet beschikbaar zijn. In november 2020 is wel een Kamerbrief verschenen met daarin het totale aantal specifieke uitkeringen en het totaalbedrag per jaar, met definitieve cijfers tot en met het jaar 2019 en voorlopige cijfers voor 2020 (Tweede Kamer, 2020).

Deze Atlas is voor de periode 2017-2019 noodgedwongen gebaseerd op voorlopige cijfers omtrent de bedragen (uit de begroting van het ministerie van BZK) en het aantal ontvangende gemeenten (uit de SiSa verantwoordingslijst; SiSa staat voor Single information Single audit) per specifieke uitkering. Het definitieve aantal specifieke uitkeringen ligt gewoonlijk hoger dan het voorlopige aantal, omdat in de loop van het jaar nog besloten wordt tot verstrekking van bepaalde uitkeringen. Het ontbreken van definitieve gegevens over individuele specifieke uitkeringen betekent dus dat voor een deel van de specifieke uitkeringen in de periode 2017-2019 onduidelijk blijft om welke uitkeringen het gaat en welke bedragen daarmee gemoeid zijn. Dit komt de transparantie van het beleid niet ten goede. Zowel voor 2020 als voor 2021 is inmiddels weer een Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen gepubliceerd (waarbij het jaartal in de titel van het rapport nu overeenkomt met het in het rapport beschreven boekjaar).

Het definitieve aantal specifieke uitkeringen is volgens de genoemde Kamerbrief (Tweede Kamer, 2020) na 2016 in eerste instantie verder gedaald, naar 16 in 2018. Daarna is het echter weer aanzienlijk gestegen, naar 88 in 2021. De sanering van het aantal specifieke uitkeringen is bewust beleid geweest, gericht op het vergroten van de decentrale beleidsvrijheid en het verminderen van verantwoordingsverplichtingen, op basis van de aanbevelingen die de commissie-Brinkman in 2004 formuleerde (Stuurgroep doorlichting specifieke uitkeringen, z.j.). Sommige voormalige specifieke uitkeringen zijn opgenomen in de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Andere zijn omgezet in een decentralisatie- of een integratie-uitkering, of simpelweg opgeheven. De daling van het aantal verschillende specifieke uitkeringen aan gemeenten dat hiervan het resultaat was, wordt tenietgedaan door de sterke groei van het aantal specifieke uitkeringen na 2018. Het nieuwe uitkeringsstelsel dat nu in de maak is, zal deze trend misschien weer keren (zie paragraaf 2.4).

Sommige uitkeringen worden niet aan gemeenten maar aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of provincies uitgekeerd. Volgens de SiSa verantwoordingslijst 2021 bedraagt het aantal specifieke uitkeringen aan gemeenten en samenwerkingsverbanden in 2021 119. Daarmee komt dit aantal ver (ruim 80 procent) boven het niveau van 2010 (zie Tabel 1 in paragraaf 2.2). Helaas zijn gegevens over specifieke uitkeringen uit verschillende bronnen dus niet optimaal vergelijkbaar;

verschillende bronnen geven soms verschillende aantallen voor hetzelfde uitkeringsjaar (zie ook de Verantwoording achterin deze Atlas).

Verzameluitkeringen

Ook de introductie van de verzameluitkering, in 2008, heeft het aantal specifieke uitkeringen verminderd. Uitkeringen van minder dan 10 miljoen euro moesten vanaf dat moment per ministerie worden gebundeld in een verzameluitkering, waarvan er per ministerie slechts één kan bestaan. Verzameluitkeringen worden niet verstrekt door de vakdepartementen zelf, zoals andere specifieke uitkeringen, maar door het ministerie van BZK. Bij elke verzameluitkering wordt bekend gemaakt voor welke beleidsthema's de uitkering wordt verstrekt, en wat de verdeling is per beleidsthema. Of een gemeente de uitkering ook voor die thema's besteedt hoeft niet te worden verantwoord. Wel moet het totaal bestede bedrag zijn gebruikt voor beleid binnen de doelstellingen van het ministerie.²

Het Rijk is al geruime tijd voornemens de verzameluitkeringen op te heffen om het stelsel van uitkeringen verder te versimpelen. In 2021 is de ondergrens van 10 miljoen euro voor specifieke uitkeringen afgeschaft. Het was de bedoeling om verzameluitkeringen om te zetten in decentralisatie-uitkeringen (Tweede Kamer, 2015; Tweede Kamer, 2018b). In afwachting van concrete wetgeving is besloten met ingang van 2016 geen nieuwe verzameluitkeringen meer in te voeren (Tweede Kamer, 2018a). Ook is met ingang van juli 2021 het minimumbedrag voor specifieke uitkeringen naar beneden bijgesteld van 10 naar 1 miljoen euro. Indien de totale omvang van de beschikbare bijdrage onder die grens van 1 miljoen euro ligt dan is het grensbedrag voor de verzameluitkering nu 50.000 euro per ontvanger (Allers et al, 2022, blz. 58). Het recente advies voor aanpassing van het uitkeringsstelsel bevat ook de aanbeveling om de verzameluitkering af te schaffen (Allers et al., 2022). Deze aanbeveling is door de minister overgenomen (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022c, blz. 26).

Beschikbaarheid gegevens

Niet van alle specifieke uitkeringen aan gemeenten is de verdeling even transparant. In de begroting van het ministerie van BZK zijn totaalbedragen opgenomen per specifieke uitkering (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). In de begroting is echter slechts een deel van de specifieke uitkeringen opgenomen – voor 2021 staan in de begroting slechts 27 van de 119 specifieke uitkeringen. Ook in het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen (OSU; zie bijvoorbeeld OSU 2021: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2021a) is geen verdeling opgenomen, maar alleen totaalbedragen per uitkering. Dit rapport is echter zoals eerder genoemd ondanks de wettelijke verplichting drie jaar lang niet gepubliceerd. Een exacte verdeling per gemeente ontbreekt dus. Voor sommige specifieke uitkeringen is dit te verklaren doordat deze op aanvraag werken. Er kan dan in de loop van het jaar nog een beroep worden gedaan op het budget door individuele gemeenten. Hierdoor is een exacte verdeling vooraf niet te geven. Voor sommige specifieke uitkeringen geldt ook dat het totaalbedrag niet alleen verdeeld wordt tussen

² Financiële-verhoudingswet, artikel 16a.

gemeenten maar ook gedeeld wordt met andere partijen. Het budget voor deze specifieke uitkeringen wordt verdeeld tussen:

- gemeenten, provincies en WGR, of:
- gemeenten en WGR.

Hoe de verdeling hiertussen precies is wordt echter niet bekend gemaakt. Het is dan ook niet te achterhalen welk deel van het totaalbedrag beschikbaar is voor gemeenten.

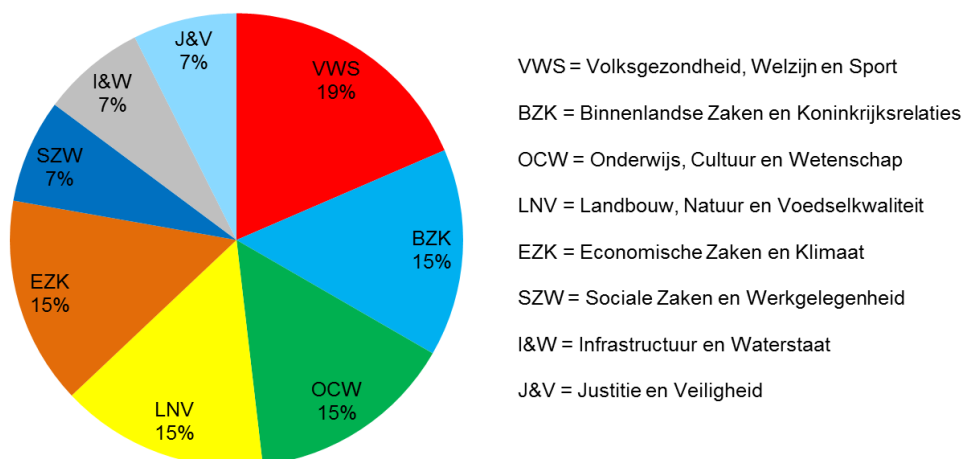
Slechts voor zes (van de 119) specifieke uitkeringen in 2021 is een gedetailleerde verdeling over de gemeenten bekend. Het totaalbedrag van deze zes uitkeringen omvat zo'n 76 procent van het totaalbedrag aan specifieke uitkeringen dat wordt uitgekeerd. Met andere woorden, voor het overgrote deel van het uitgekeerde bedrag aan specifieke uitkeringen is de verdeling wel bekend. Voor alle rijksuitkeringen aan gemeenten samen betekent dit dat van 93,6 procent van het totaalbedrag aan rijksuitkeringen de verdeling bekend is.

4.2. Verstreckende ministeries

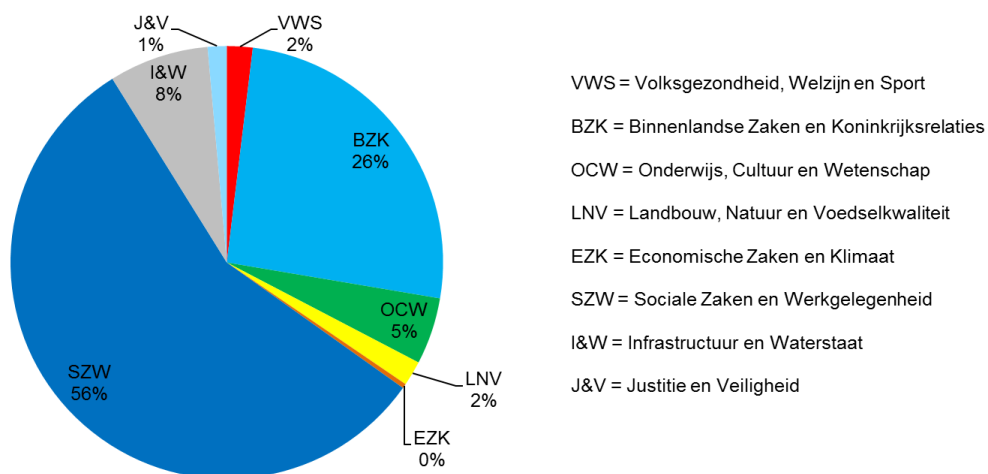
Figuur 8 laat per ministerie zien hoeveel specifieke uitkeringen er in 2021 verstrekt zijn, op basis van de begroting (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). De meeste uitkeringen worden verstrekt door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): 5 uitkeringen, goed voor 22 procent van het totale aantal, maar slechts 2 procent van het totale bedrag. In figuur 9 is te zien dat het grootste bedrag aan specifieke uitkeringen in 2021 wordt verstrekt door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW): 56 procent van het totaal. Dit wordt veroorzaakt door de forse omvang van de *gebundelde uitkering Participatiewet, IOAW, IOAZ³ en levensonderhoud zelfstandigen*. De omvang van deze uitkering is in 2021 7,0 miljard euro, 56,3 procent van het totaal.

³ Deze afkortingen staan voor Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

Figuur 8: Aantal specifieke uitkeringen per ministerie als percentage van het totaal, 2021



Figuur 9: Aandeel ministeries in totaalbedrag specifieke uitkeringen, 2021



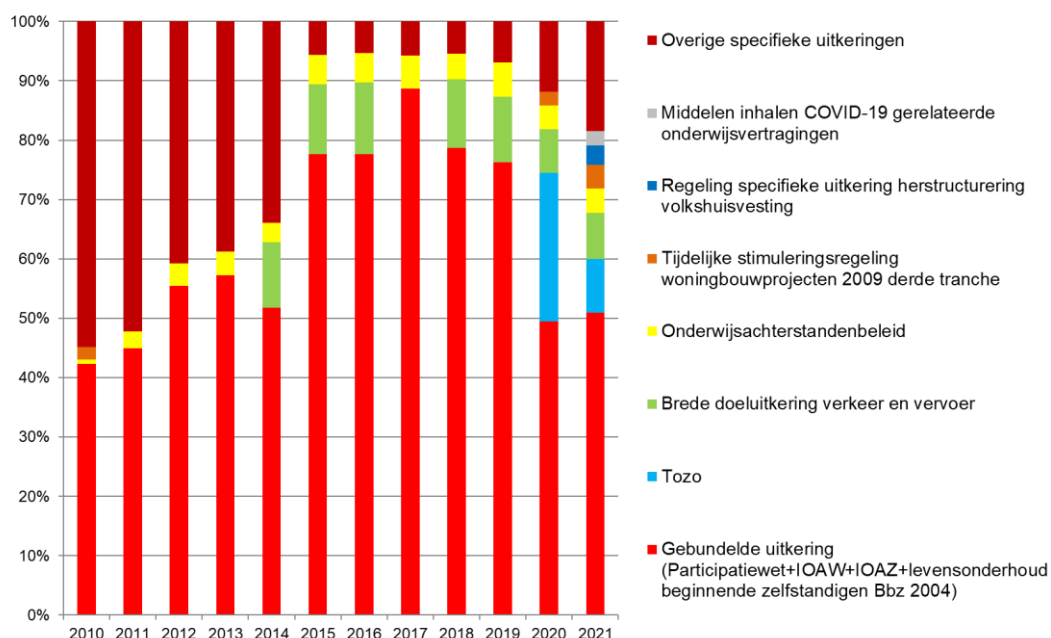
4.3. Afzonderlijke uitkeringen

Belangrijkste uitkeringen

Figuur 10 geeft per jaar aan welke specifieke uitkeringen het grootst zijn. De *gebundelde uitkering Participatiewet, IOAW, IOAZ en levensonderhoud beginnende zelfstandigen* is in ieder jaar in omvang veruit de grootste specifieke uitkering. De meeste specifieke uitkeringen omvatten een totaalbedrag dat lager is dan 100 miljoen euro (in 2021 zijn slechts 13 van de 119 specifieke uitkeringen groter dan 100 miljoen euro). Zoals tabel 2 laat zien is de totale omvang van het budget aan specifieke uitkeringen gestegen van zo'n 9,1 miljard euro in 2010 naar ongeveer 12,6 miljard euro in 2021.

Hoewel er eerder sprake was van een afname (vooral van 2014 op 2015) is er vanaf 2018 sprake van een stijging, vooral van 2019 op 2020. De afname in 2015 wordt veroorzaakt door de decentralisaties in het sociale domein. Als gevolg daarvan zijn de specifieke uitkeringen *Wet sociale werkvoorziening* en *Wet participatiebudget*, die ook werden uitgekeerd door het ministerie van SZW, verdwenen. Het grootste deel van deze middelen werd in de periode 2015-2018 via de integratie-uitkering *sociaal domein* van het gemeentefonds aan de gemeenten toegekend. Met ingang van 2019 is dit bedrag grotendeels overgeheveld naar de algemene uitkering. De stijging in 2020 komt vooral voor rekening van de *Tozo* (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers) die dat jaar werd ingevoerd om de gevolgen van het coronavirus op te vangen en 3,2 miljard euro bedroeg. Hoewel de *Tozo* in 2021 veel minder omvangrijk is (1,1 miljard euro), is het totaalbedrag van de specifieke uitkeringen in 2021 slechts licht gedaald (van 12,8 miljard euro in 2020 naar 12,6 miljard euro in 2021).

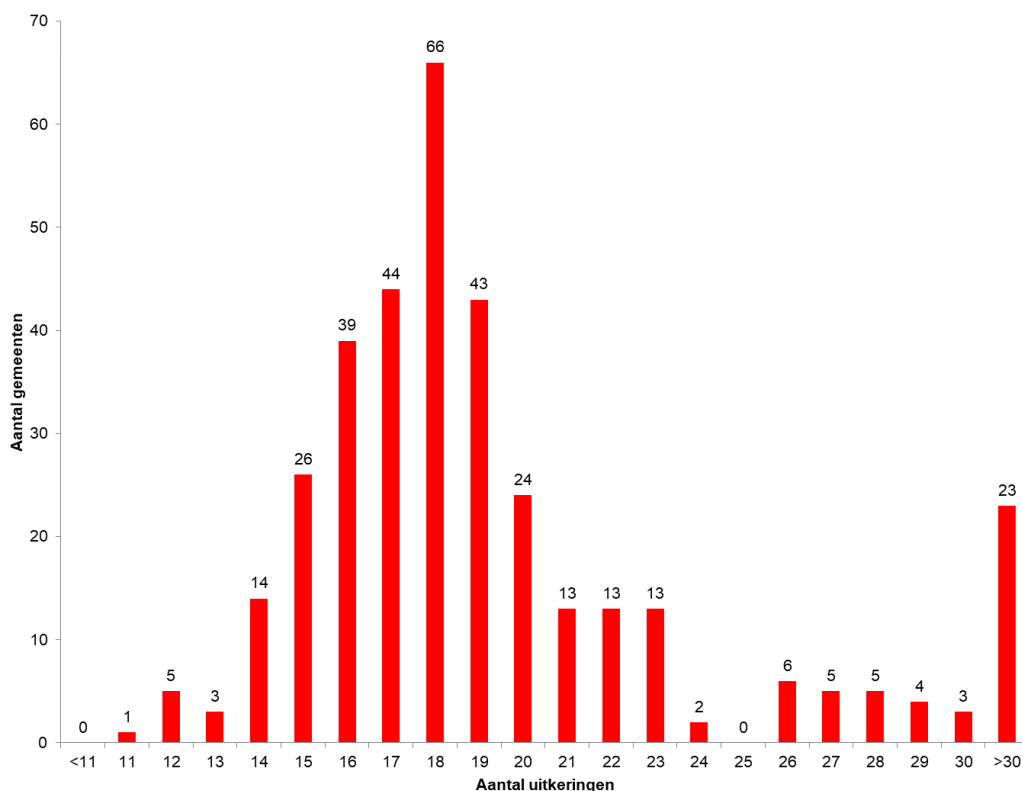
Figuur 10: Relatieve omvang specifieke uitkeringen, 2010-2021



Aantal uitkeringen per gemeente

Specifieke uitkeringen worden door de gemeenten verantwoord via SiSa (Single information Single audit). Gemeenten moeten hun verantwoordingsinformatie over een bepaald jaar uiterlijk halverwege het jaar daarop verstrekken aan het Centraal Bureau voor de Statistiek. Figuur 11 is gebaseerd op de SiSa verantwoordingsinformatie en laat zien dat de meeste gemeenten in 2021 tussen 16 en 19 verschillende specifieke uitkeringen ontvingen. De meeste uitkeringen werden ontvangen door Amsterdam (59 verschillende specifieke uitkeringen) en Groningen (58).

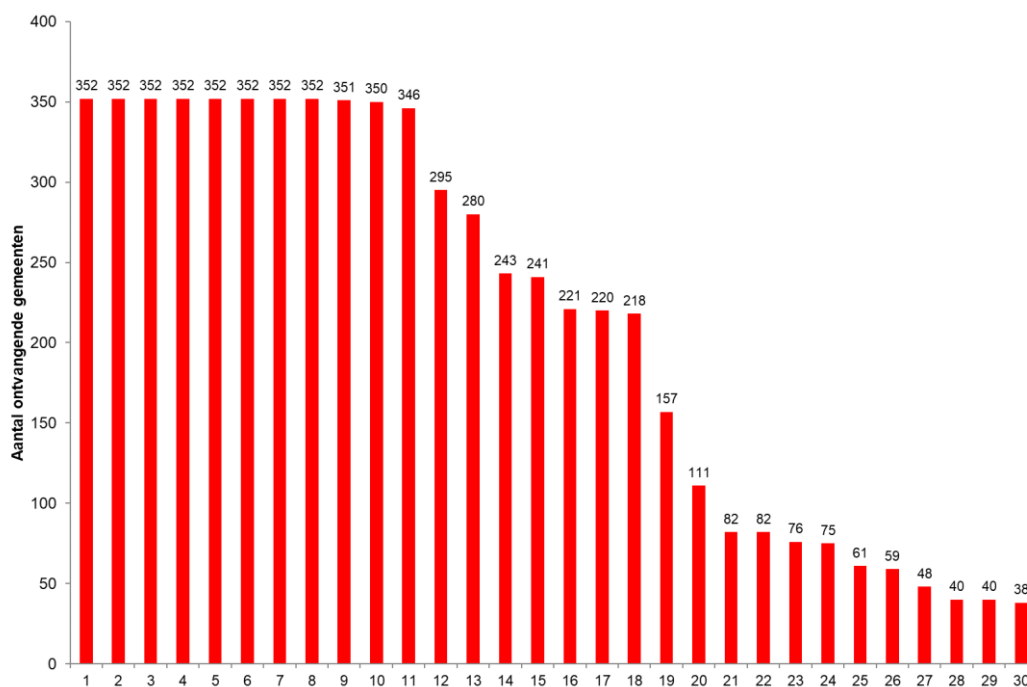
Figuur 11: Frequentieverdeling aantal specifieke uitkeringen per gemeente, 2021



Aantal ontvangende gemeenten

De top 30 van het aantal gemeenten dat in 2021 een bepaalde specifieke uitkering ontvangt wordt weergegeven in figuur 12 (op basis van de SiSa verantwoordingsinformatie). Acht uitkeringen worden in 2021 door alle gemeenten ontvangen, waaronder de uitkering in verband met de *gebundelde uitkering Participatiewet enz. (incl. Bbz 2004)* en de uitkering *onderwijsachterstandenbeleid*. In de periode 2015-2018 was dat alleen het geval voor de *gebundelde uitkering* en de *Bbz 2004* (waarvoor toen nog afzonderlijk gegevens beschikbaar waren). In de jaren 2012-2014, vóór de decentralisaties in het sociale domein, werden ook de specifieke uitkeringen voor de *WSW* en het *participatiebudget* door alle gemeenten ontvangen. Vanaf 2019 zijn er steeds meer specifieke uitkeringen bijgekomen die door alle gemeenten worden ontvangen: sinds 2019 het *onderwijsachterstandenbeleid*, sinds 2020 de *Tozo* en sinds 2021 nog vier andere uitkeringen. Zoals figuur 12 laat zien worden de meeste specifieke uitkeringen slechts aan een kleine groep gemeenten of een enkele gemeente verstrekt –de 89 uitkeringen die niet in de top 30 in figuur 12 staan, gaan allemaal naar hooguit 35 gemeenten en maar liefst 40 uitkeringen gaan naar slechts één gemeente.

Figuur 12: Aantal ontvangende gemeenten per specifieke uitkering – top 30, 2021



- 1 Gebundelde uitkering
- 2 Bbz 2004
- 3 Onderwijsachterstandenbeleid
- 4 Tozo
- 5 Middelen inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen
- 6 Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen
- 7 Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen
- 8 Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire
- 9 Regeling Buurt, Onderwijs en Sport (BOS)
- 10 Regeling gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek
- 11 Regeling stimulering sport
- 12 IJsbanen en Zwembaden
- 13 Regeling Extern Advies Warmtetransitie (EAW)
- 14 Tijdelijke ondersteuning toezicht en handhaving
- 15 Lokale preventieakkoorden en preventieaanpakken
- 16 Ventilatie in scholen (SUVIS 2021)
- 17 Reductie energiegebruik woningen
- 18 Reductie energiegebruik
- 19 Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021
- 20 Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai (inclusief bestrijding spoorweglawaaai)
- 21 Incidentele financiële prikkels klimaatadaptatie
- 22 Regeling huisvesting aandacht groepen (RHA)
- 23 Regiodeals 3e tranche
- 24 Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten
- 25 Tijdelijke stimuleringsregeling woningbouwprojecten 2009 derde tranche
- 26 Maatregel huisvesting kwetsbare groepen
- 27 Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding
- 28 Extra financiële middelen RMC-functie
- 29 Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024
- 30 Regeling circulaire ambachtscentra 2020-2022

Verdeling

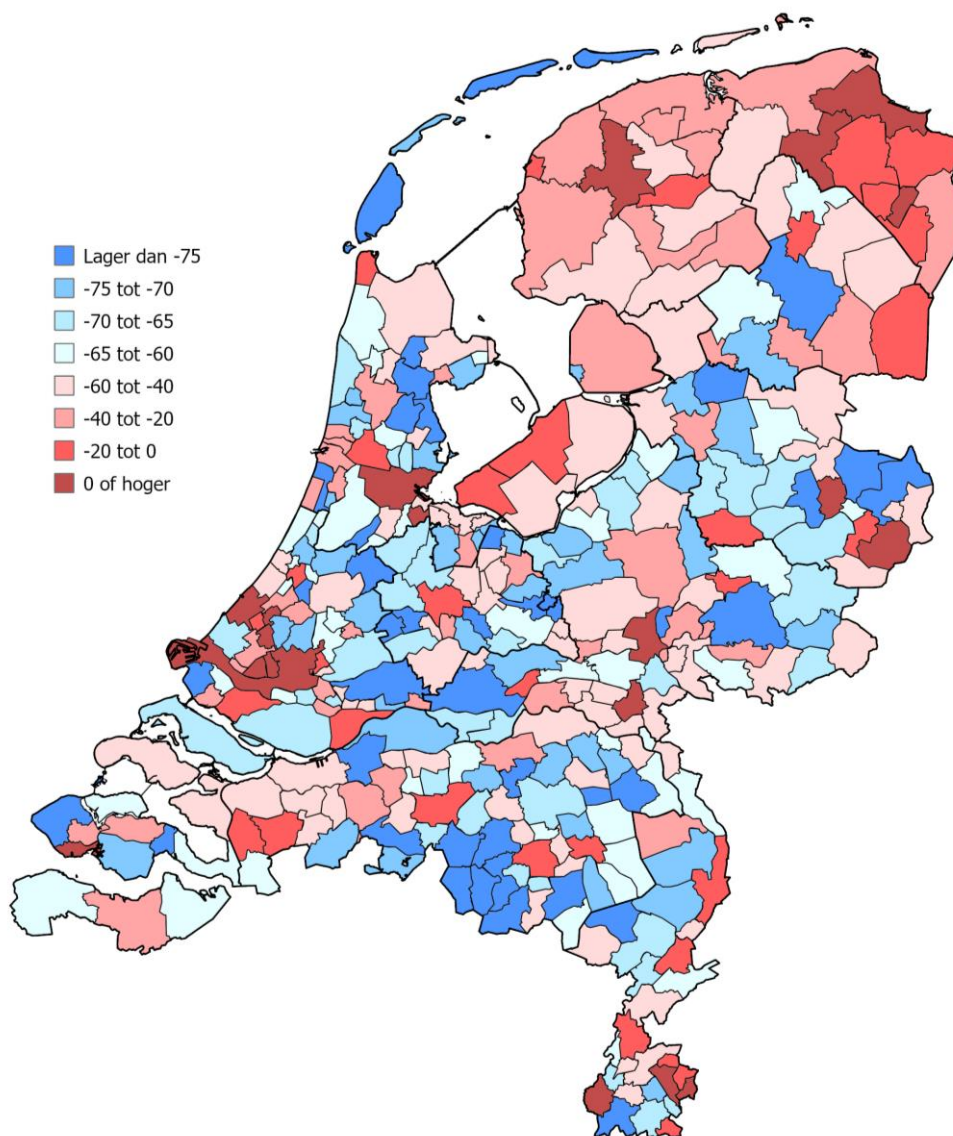
De verdeling over individuele gemeenten is van veel specifieke uitkeringen niet goed te traceren. In het jaar 2021 was van slechts 6 van de 119 specifieke uitkeringen de verdeling bekend. Deze 6 uitkeringen zijn samen wel goed voor 76 procent van het totaalbedrag aan specifieke uitkeringen. Waar in deze Atlas gesproken wordt over de verdeling van een specifieke uitkering over individuele gemeenten gaat het over deze zes uitkeringen. Het betreft: de *gebundelde uitkering*⁴, het *onderwijsachterstandenbeleid*, het *educatiebudget*, de *ministeriële regeling heroïnebehandeling*, het *deelproject bestaand Rotterdams gebied (BRG) project mainportontwikkeling* en de *versterking lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme*.

Kaart 4 laat zien dat de ontvangsten per inwoner uit specifieke uitkeringen vooral voor grote gemeenten boven het gemiddelde liggen. Ook gemeenten in het noorden kennen bovengemiddeld hoge ontvangsten uit de specifieke uitkeringen. Deze gemeenten hebben relatief veel bijstandsgerechtigde inwoners. Zij ontvangen dus een relatief hoog bedrag voor de *gebundelde uitkering* die betrekking heeft op de Participatiewet.

Tabel B5 in de bijlage bevat een compleet overzicht van alle gemeenten. De tabel laat zien dat de grootste positieve afwijking van de specifieke uitkeringen ten opzichte van het landelijk gemiddelde te vinden is in Rotterdam. Per inwoner ontvangt Rotterdam 4.879 euro aan specifieke uitkeringen. Dat is 794 procent meer dan het landelijk gemiddelde van 546 euro. Dit komt vooral door de uitkering *deelproject bestaand Rotterdams gebied (BRG) project mainportontwikkeling*. Daarna volgen Heerlen en Amsterdam met een uitkering die per inwoner respectievelijk 53 en 43 procent hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Midden-Drenthe kent de grootste negatieve afwijking van het gemiddelde. Zij ontvangt 87,7 procent minder dan het landelijk gemiddelde per inwoner. Midden-Drenthe wordt gevolgd door Ameland (-87,5 procent) en Rozendaal (-87,1 procent).

⁴ Dit betreft de gebundelde uitkering inclusief de *Bbz 2004*. In eerdere edities van deze atlas (tot en met 2019) beschikten we over aparte cijfers voor de verdeling van de *Bbz 2004*, maar met ingang van 2020 zijn deze cijfers niet meer afzonderlijk beschikbaar.

Kaart 4: Specifieke uitkeringen per inwoner, uitgedrukt als procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde, 2021



5 Totaal uitkeringsbedrag

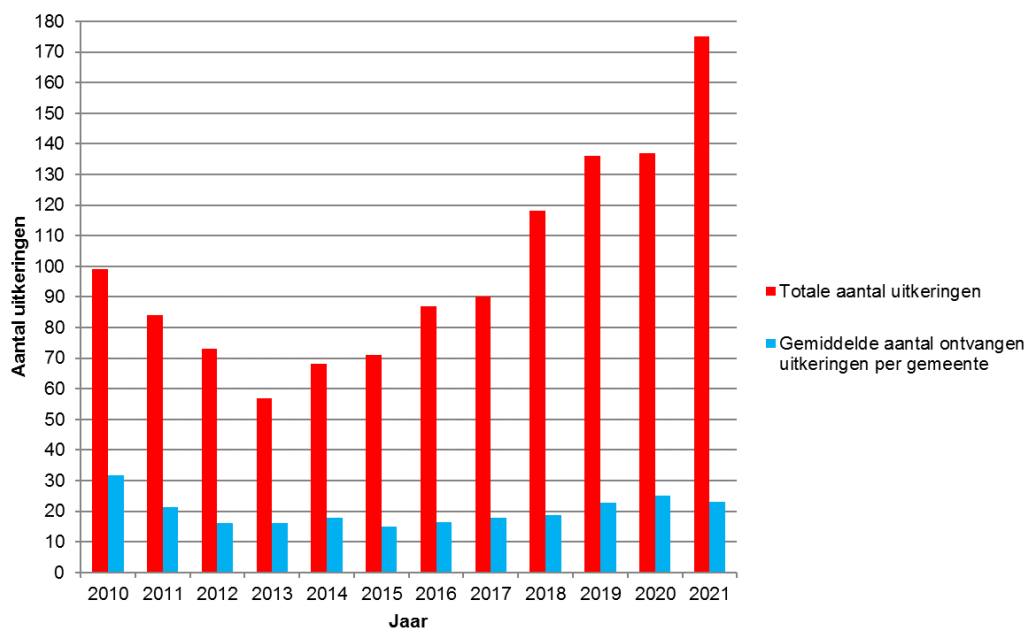
5.1. Inleiding

In 2021 ontvangen gemeenten in totaal 175 verschillende uitkeringen van het rijk, met een totaalbedrag van 47,2 miljard euro. Elke uitkering heeft een ander verdeelsysteem. Daarnaast wordt niet elke uitkering door elke gemeente ontvangen. In dit hoofdstuk wordt het totale aantal uitkeringen en het totaalbedrag aan uitkeringen dat gemeenten ontvangen geanalyseerd.

5.2. Totale aantal uitkeringen

Zoals figuur 13 laat zien is het totale aantal uitkeringen in de periode 2010-2013 sterk afgenomen. Daarna is weer een stijgende lijn ingezet naar 175 uitkeringen in 2021, veel meer dan er in 2010 waren (99). Het gemiddeld aantal uitkeringen dat een gemeente ontvangt is eveneens eerst gedaald om vervolgens tot 2020 weer (licht) toe te nemen. In 2010 ontving een gemeente gemiddeld 32 uitkeringen, in 2021 is dat 23.

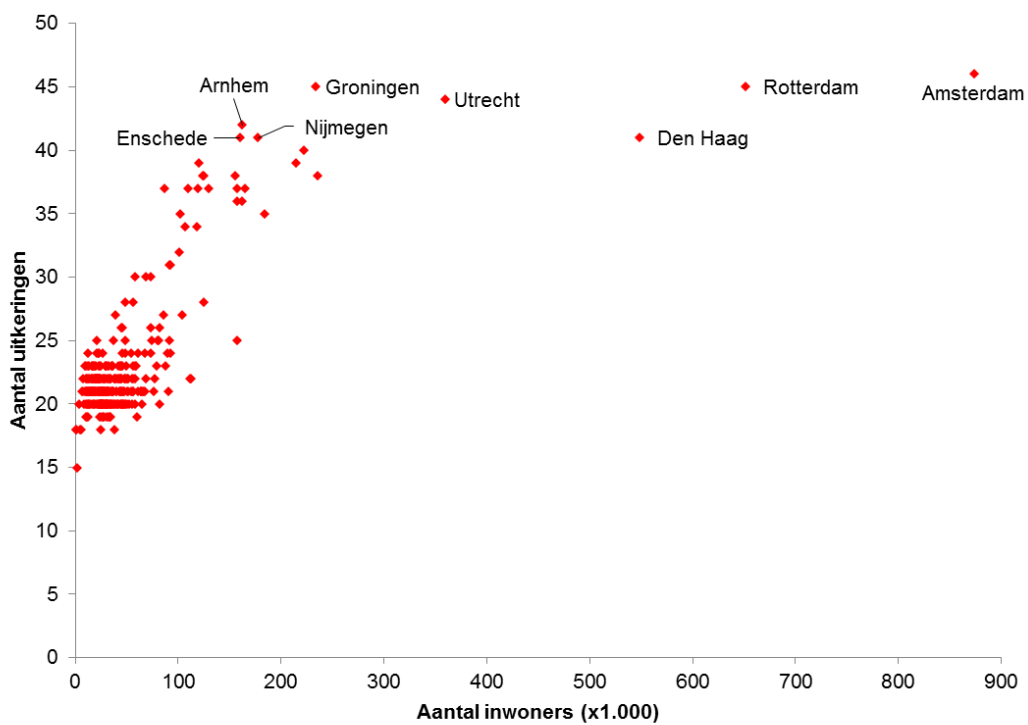
Figuur 13: Aantal uitkeringen, 2010-2021



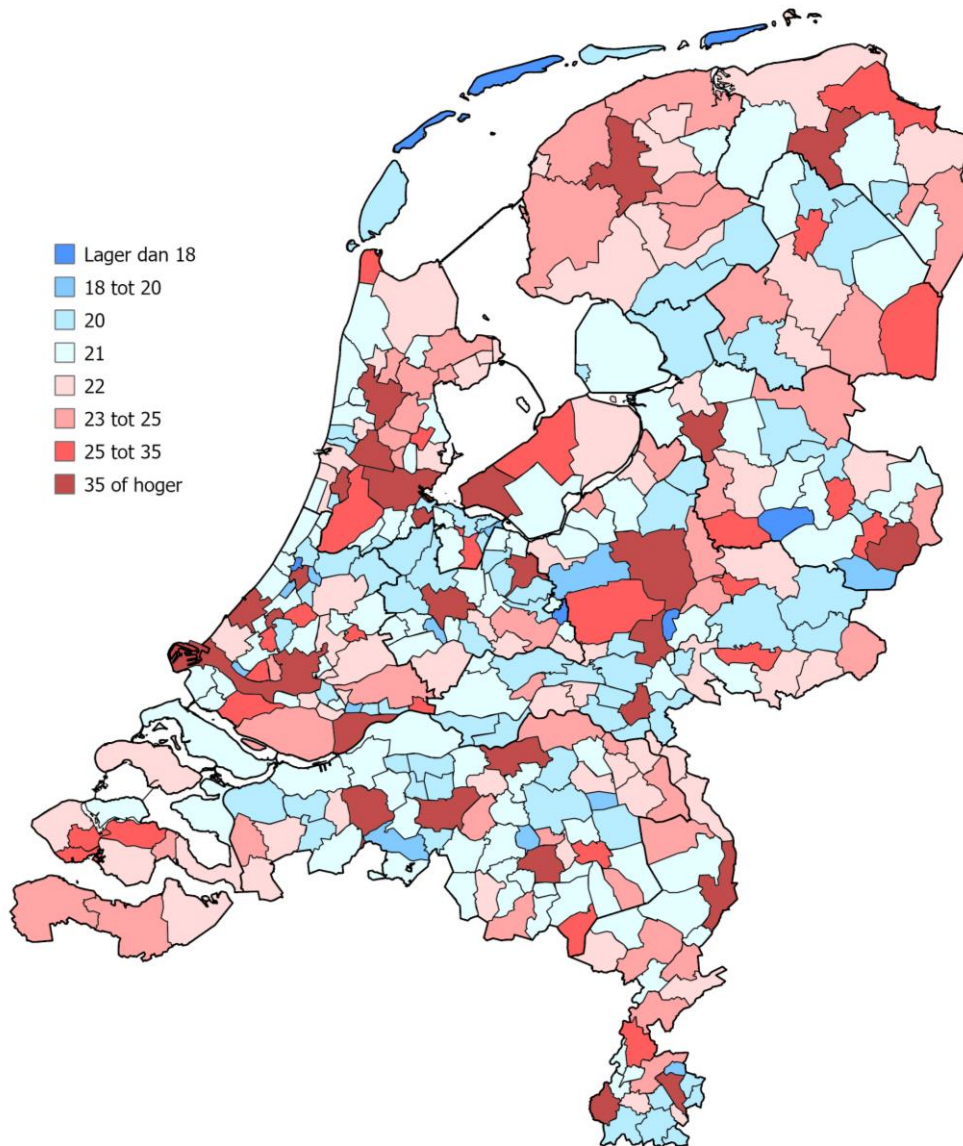
De relatie tussen de omvang van een gemeente, gemeten naar het aantal inwoners, en het aantal ontvangen uitkeringen in 2021 wordt weergegeven in figuur 14. Uit deze figuur blijkt dat het aantal uitkeringen toeneemt met de gemeentegrootte. De gemeenten die meer dan 40 uitkeringen ontvangen zijn Amsterdam (46 uitkeringen), Rotterdam en Groningen (elk 45 uitkeringen), Utrecht (44 uitkeringen), Arnhem (42 uitkeringen), en Den Haag, Enschede en Nijmegen (elk 41 uitkeringen). Het positieve verband tussen gemeentegrootte en het aantal ontvangen uitkeringen wordt bevestigd door kaart 5. Grote en middelgrote gemeenten zijn op deze kaart goed te herkennen in de rode of donkerrode categorie met de meeste uitkeringen. Landelijke gemeenten zijn veelal (licht)blauw van kleur, hetgeen aangeeft dat zij minder verschillende uitkeringen ontvangen.

Bij deze analyse, en in de rest van dit hoofdstuk, wordt voor de specifieke uitkeringen uitgegaan van microdata. Dat betekent dat een deel van de specifieke uitkeringen buiten beschouwing blijft omdat de bedragen per gemeente niet bekend zijn (zie paragraaf 4.1). Voor sommige gemeenten kan het werkelijke aantal uitkeringen en het werkelijke uitkeringsbedrag dus hoger liggen dan hier aangegeven.

Figuur 14: Relatie gemeenteomvang en het aantal ontvangen uitkeringen, 2021



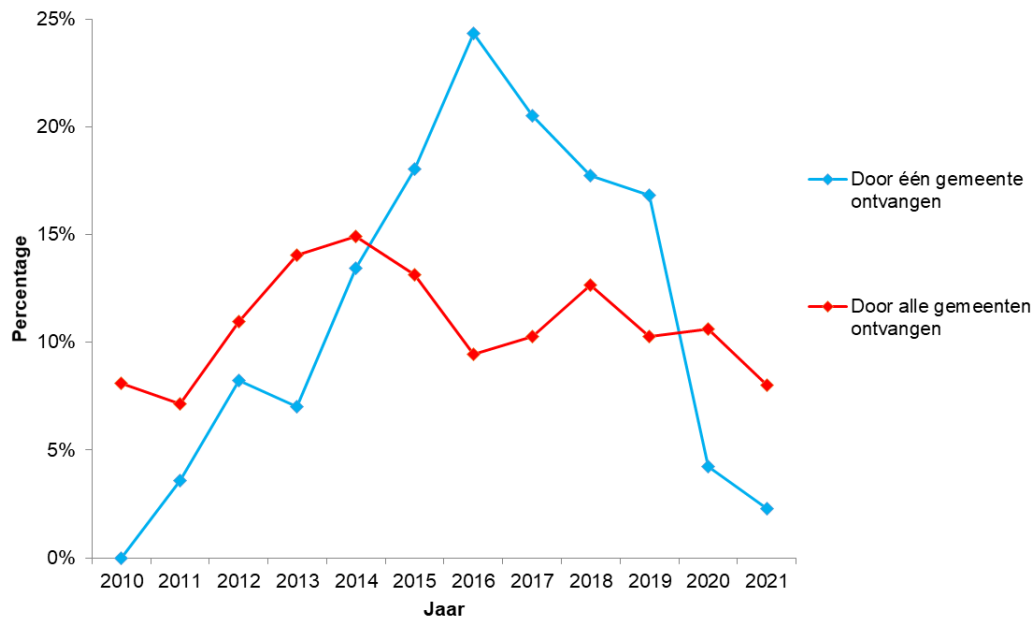
Kaart 5: Aantal verschillende rijksuitkeringen, 2021



5.3. Aantal uitkeringen per gemeente

Figuur 15 toont de ontwikkeling van het aantal uitkeringen dat door slechts één of juist door alle gemeenten wordt ontvangen als percentage van het totale aantal uitkeringen. De rode lijn toont het percentage van de uitkeringen dat door alle gemeenten wordt ontvangen. In 2021 worden 14 uitkeringen (8 procent) door alle gemeenten ontvangen. Dit aandeel schommelt tussen de 7 procent (in 2011) en 15 procent (in 2014).

Figuur 15: Aantal uitkeringen dat respectievelijk door één of door alle gemeenten wordt ontvangen als percentage van het totale aantal uitkeringen, 2010-2021

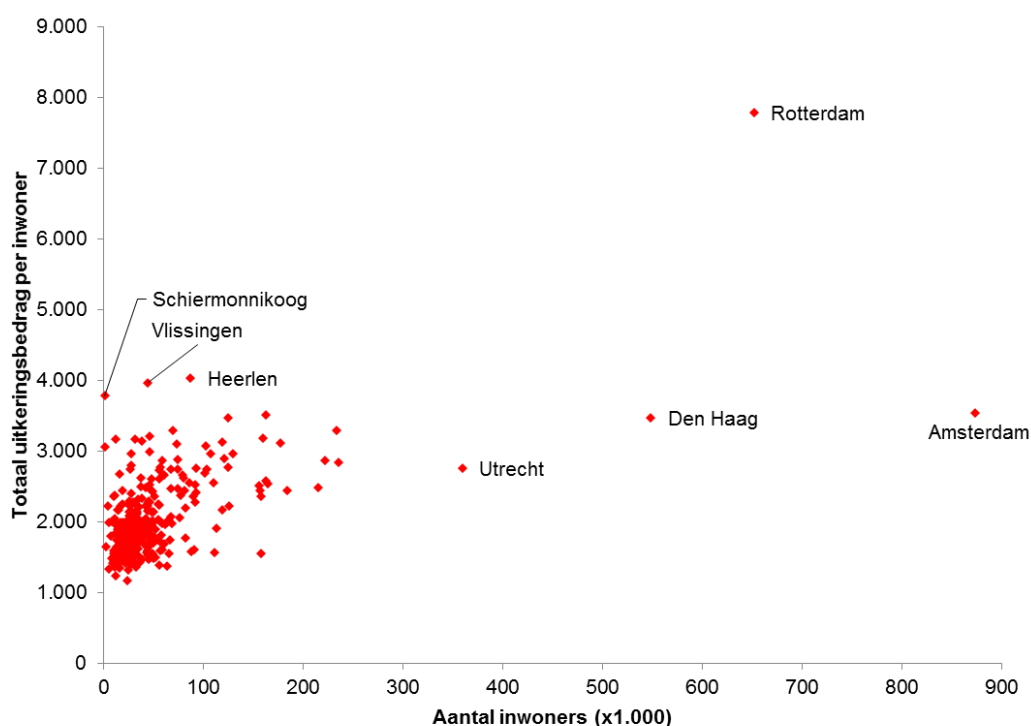


De blauwe lijn toont het percentage van de uitkeringen dat door slechts één gemeente wordt ontvangen. In 2010 kwam dit nog niet voor en lag het percentage op nul. In de periode 2010-2016 is het percentage uitkeringen aan slechts een gemeente sterk toegenomen, om daarna weer sterk af te nemen. In 2021 gaan vier uitkeringen naar slechts één gemeente. Dat is 2 procent van het totaal aan uitkeringen. Zoals opgemerkt in de vorige paragraaf is deze berekening gebaseerd op beschikbare microdata voor de specifieke uitkeringen en blijft, met name in de meer recente jaren, een aantal specifieke uitkeringen hier buiten beschouwing. Dit betreft vooral uitkeringen die slechts door één of enkele gemeenten ontvangen worden. Daarom ligt (met name de laatste jaren) het aantal uitkeringen dat door slechts één gemeente wordt ontvangen in werkelijkheid nog hoger dan de figuur suggereert.

5.4. Verdeling

In figuur 16 wordt de relatie weergegeven tussen het aantal inwoners van een gemeente en het totaal ontvangen uitkeringsbedrag per inwoner. Ook hier wordt weer uitgegaan van de 93,6 procent van de uitkeringen in 2021 waarvan de verdeling bekend is (zie ook hoofdstuk 1 en paragraaf 4.1). Uit deze figuur blijkt dat de drie grootste gemeenten (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) een hoog uitkeringsbedrag per inwoner ontvangen. Maar Rotterdam ontvangt verreweg het hoogste bedrag, namelijk 7.778 euro per inwoner. Dat is bijna 208 procent meer dan het landelijk gemiddelde dat 2.528 euro bedraagt. Dit komt vooral door de specifieke uitkering *deelproject bestaand Rotterdams gebied (BRG) project mainportontwikkeling*. Rotterdam wordt gevolgd door Heerlen (4.034 euro) en Vlissingen (3.970 euro).

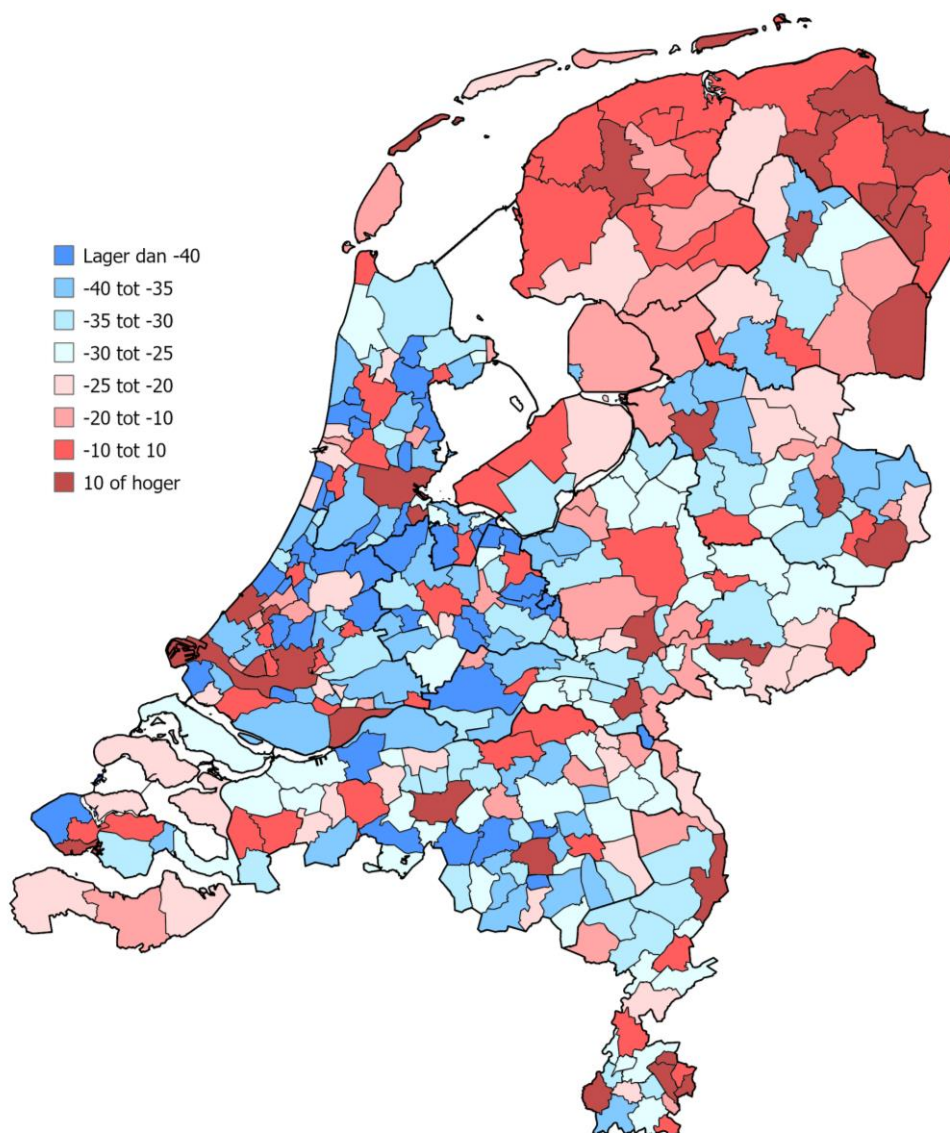
Figuur 16: Relatie gemeenteomvang en het totaal ontvangen uitkeringsbedrag per inwoner, 2021



Dit wordt ook getoond op kaart 6. Die laat zien dat de grootste uitkeringsbedragen als procentuele afwijking ten opzichte van het gemiddelde per inwoner worden ontvangen door de grotere gemeenten en door gemeenten in het noorden. Bloemendaal, Blaricum en Wijdmeren ontvangen het laagste uitkeringsbedrag per inwoner (respectievelijk 1.179 euro, 1.241 euro en 1.318 euro).

Tabel B5 in de bijlage bevat een compleet overzicht van alle gemeenten en de afwijking ten opzichte van het landelijk gemiddelde per inwoner van het totaal aan uitkeringen.

Kaart 6: Totaalbedrag aan uitkeringen per inwoner, uitgedrukt als procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde, 2021



Noot: in een eerdere versie van deze Atlas was Rotterdam per abuis wit. Hierboven is dit gecorrigeerd.

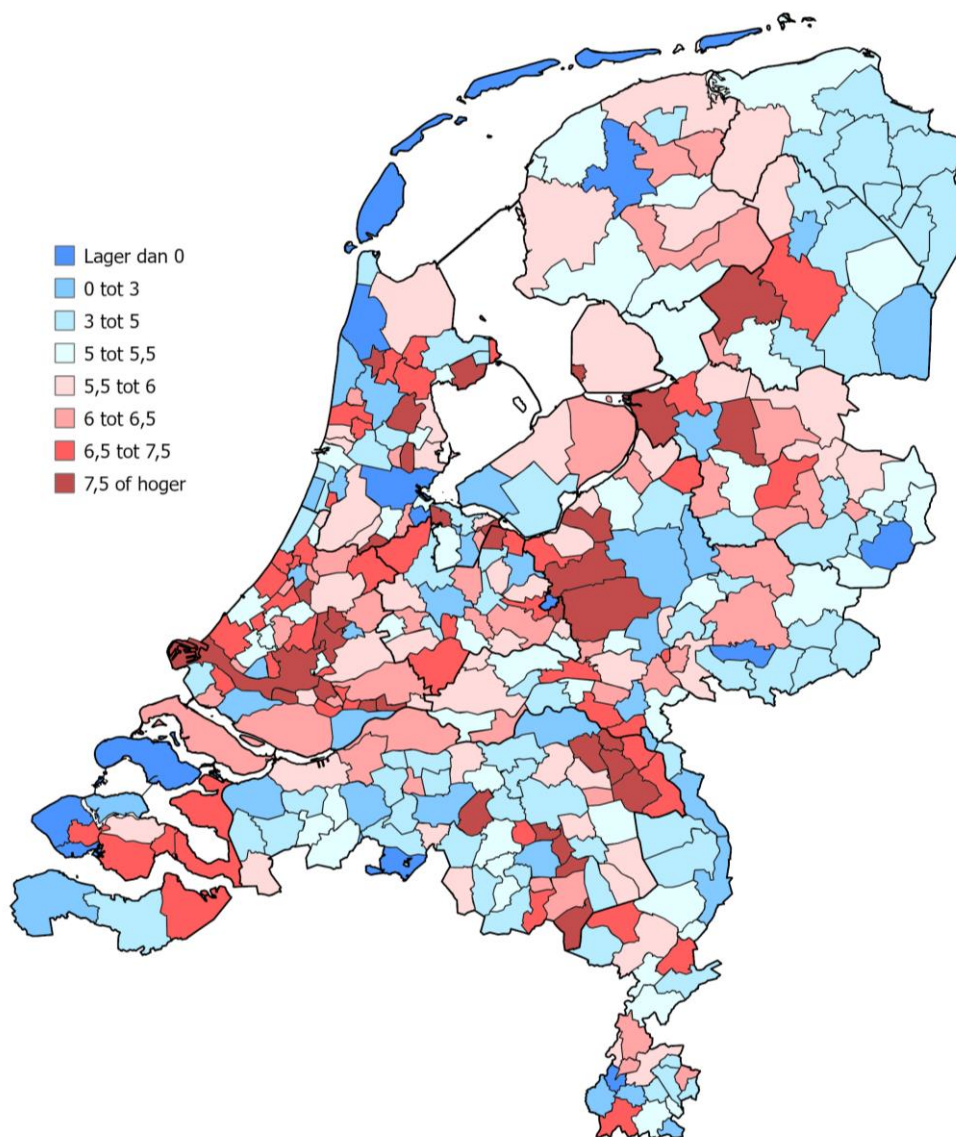
5.5. Mutatie

Kaart 7 geeft de mutatie van het totale uitkeringsbedrag per inwoner weer van 2020 op 2021. Het totale uitkeringsbedrag is in vier gemeenten met meer dan 10 procent toegenomen, het meest in Rotterdam (106 procent). Rotterdam wordt gevolgd door Beemster (13 procent) en Mill en Sint Hubert (10,4 procent).

De stijging in Rotterdam komt vooral door de specifieke uitkering *deelproject bestaand Rotterdams gebied (BRG) project mainportontwikkeling* die steeg van 10,5 miljoen euro in 2020 naar 2,6 miljard euro in 2021.

In 16 gemeenten nam het totale uitkeringsbedrag af, het meest in Schagen (-31 procent), Scherpenzeel (-16 procent) en Schouwen-Duiveland (-7 procent).

Kaart 7: Mutatie van totaalbedrag per inwoner, in procenten, van 2020 op 2021



Noot: in een eerdere versie van deze Atlas was Rotterdam per abuis wit. Hierboven is dit gecorrigeerd.

5.6. Verband tussen uitkeringen onderling

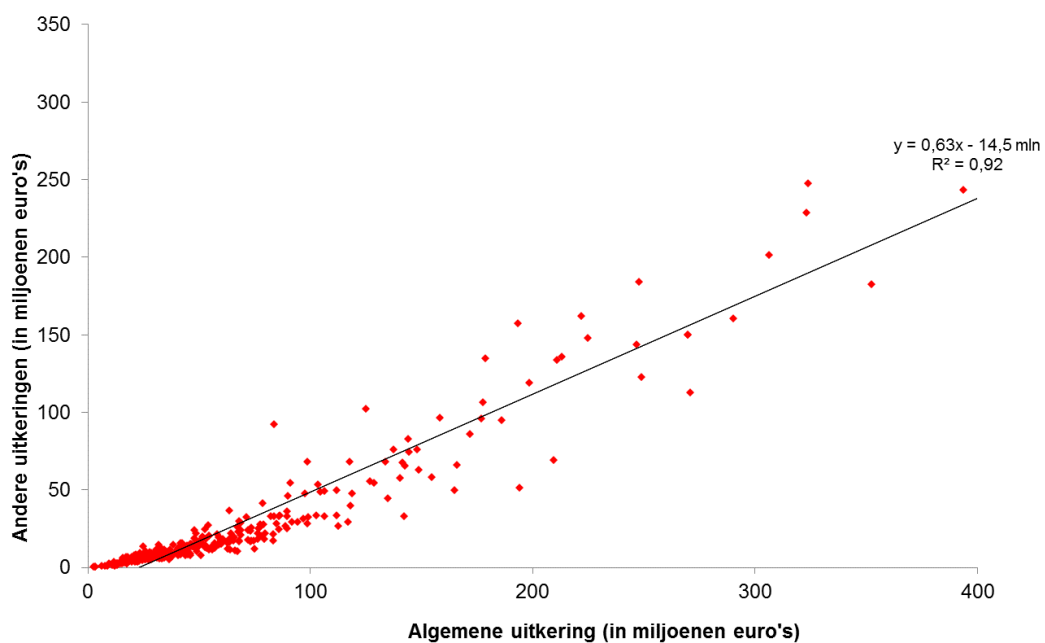
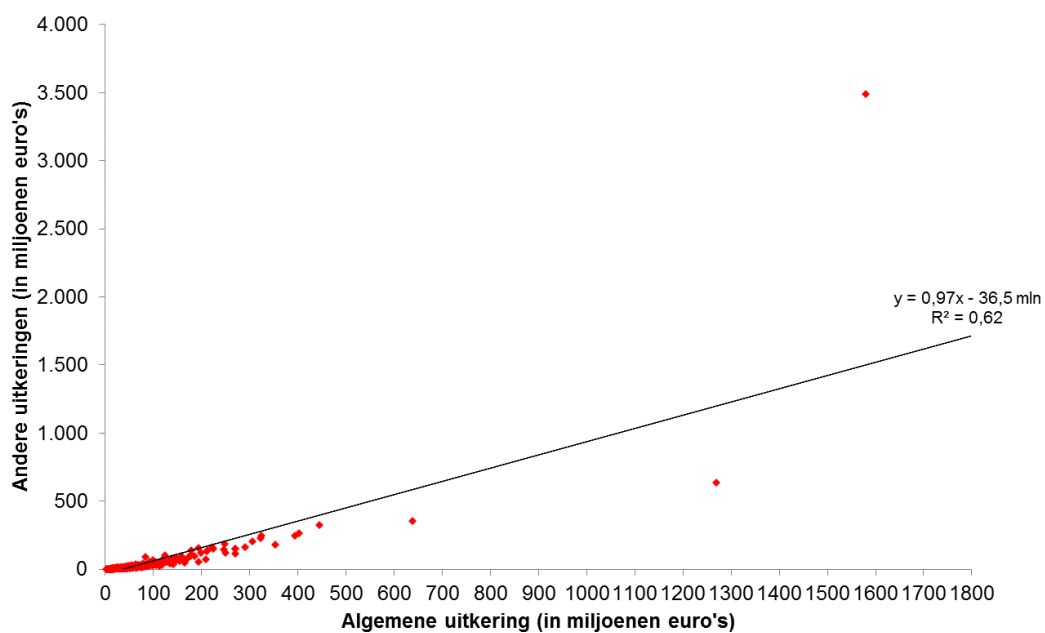
Algemene uitkering en alle andere uitkeringen

Figuur 17 laat voor 2021 zien wat het verband is tussen de hoogte van de algemene uitkering en de hoogte van alle andere uitkeringen, met en zonder de vier grootste gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht). De figuur laat zien dat de verdeling van de algemene uitkering grotendeels gelijk opgaat met de verdeling van de rest van de uitkeringen aan gemeenten. In 2021 ontvangt een doorsnee gemeente voor elke euro aan algemene uitkering zo'n 0,97 euro aan andere uitkeringen. Wanneer de vier grootste gemeenten buiten beschouwing worden gelaten is dit zo'n 0,63 euro. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de vier grootste gemeenten relatief hoge algemene uitkeringen ontvangen, en doordat Rotterdam relatief veel ontvangt aan specifieke uitkeringen.

Dat de hoogte van de algemene uitkering voorspellend werkt voor de hoogte van de andere uitkeringen blijkt ook uit de hoge R-kwadraat van de regressielijnen in figuur 17. De R-kwadraat is een maatstaf voor de sterkte van het verband en bedraagt 0,92 voor 2021 (0,62 wanneer de vier grootste gemeenten meegenomen worden – het grote verschil wordt veroorzaakt door de bijzondere situatie van Rotterdam). Dat betekent dat aan de hand van de verdeling van de algemene uitkering 92 procent (respectievelijk 62 procent) van de verdeling van de andere uitkeringen kan worden voorspeld.

De algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt verdeeld op basis van een "behoefteindex" (zie Allers, 2010). De uitkering is hoger naarmate gemeenten in sterkere mate worden getroffen door kostenverhogende omstandigheden, en naarmate zij een geringere belastingcapaciteit hebben. Het gaat hierbij om omstandigheden die de kosten verhogen van de voorzieningen die gemeenten uit de algemene middelen bekostigen. Voor die voorzieningen is de algemene uitkering immers bedoeld. Maar uit figuur 17 blijkt dat de "behoefteindex" die de verdeling van de algemene uitkering bepaalt een zeer goede voorspeller is van het *totaal* van door Rijk aan gemeenten verstrekte uitkeringen. Kennelijk spoort de behoefteindex op andere terreinen vrij goed met die op het gebied van de algemene uitkering.

Figuur 17a en b: Uitkeringen naast de algemene uitkering, per gemeente uitgezet tegen de algemene uitkering, 2021, inclusief (boven) en exclusief (onder) de vier grootste gemeenten



6 Samenvatting en conclusie

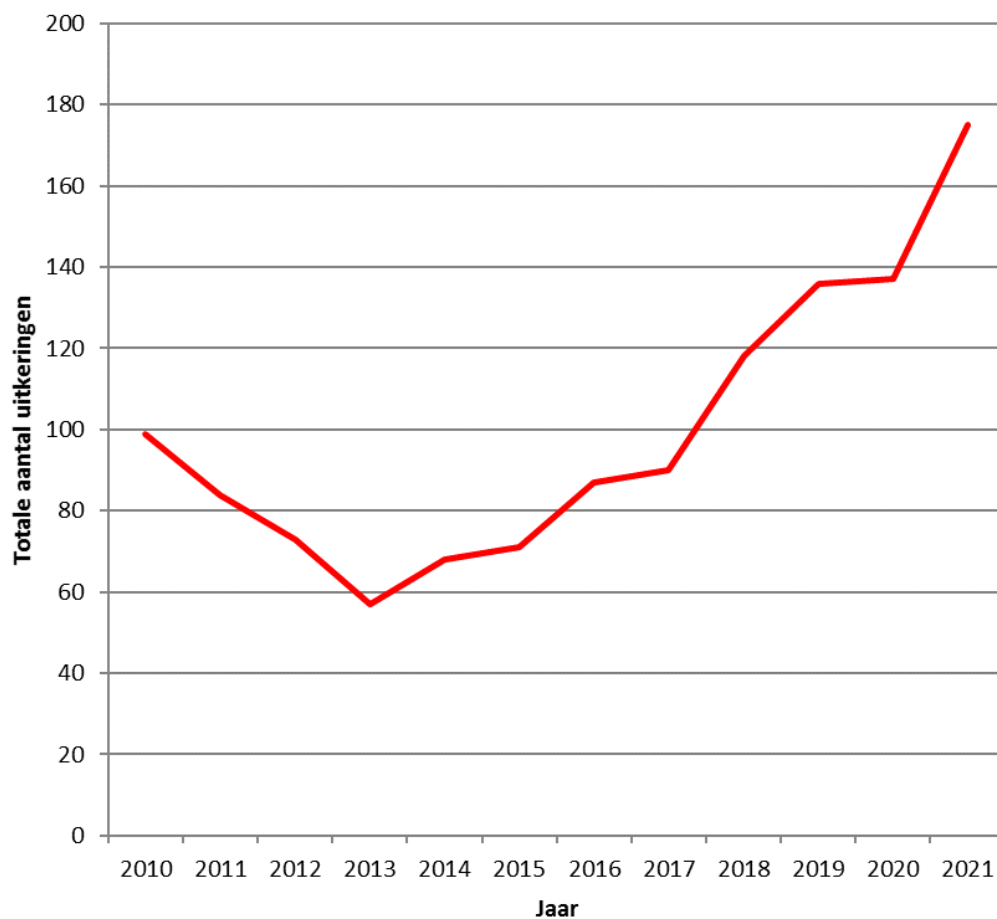
In 2021 ontvangen gemeenten van het Rijk via 175 verschillende uitkeringen 47,2 miljard euro. Na een sterke toename in 2015 vanwege de decentralisaties in het sociale domein is dit totaalbedrag eerst enige tijd stabiel gebleven, om de laatste paar jaar weer toe te nemen. Dit lijkt vooral te worden veroorzaakt door hogere specifieke uitkeringen. Wanneer deze toename precies is ingezet, is moeilijk in te schatten omdat de definitieve cijfers voor de specifieke uitkeringen voor de periode 2017-2019 nooit bekend zijn gemaakt. Waarschijnlijk liggen ze hoger dan de hier gebruikte voorlopige cijfers uit de begroting. Voor een deel heeft de toename te maken met coronasteun aan gemeenten in 2020 en 2021.

Het totale uitkeringsbedrag wordt verdeeld met behulp van steeds meer verschillende uitkeringen. Na een jarenlange en zeer forse daling van het aantal uitkeringen, van meer dan 500 in 1980 naar 99 in 2010 en 57 in 2013, is dit aantal weer opgelopen tot 175 in 2021. De vermindering van het aantal uitkeringen is bewust beleid geweest, gericht op het vergroten van de decentrale beleidsvrijheid en het verminderen van verantwoordingsverplichtingen. De recente stijging, geïllustreerd in figuur 19, is des te opmerkelijker omdat de verdeling van de grootste uitkering, de algemene uitkering uit het gemeentefonds (28,9 miljard euro), sterk correleert met de verdeling van de rest van de uitkeringen. Het lijkt onnodig om zoveel verschillende, vaak complexe, verdeelstelsels te hanteren die tot uitkomsten leiden die grotendeels overeenkomen.

Met name het aantal decentralisatie-uitkeringen is de laatste twee jaar sterk afgenomen (van 93 in 2019 naar 46 in 2021). Daar tegenover staat een opvallende stijging van het aantal specifieke uitkeringen, van 29 in 2019 naar 119 in 2021. Het aantal specifieke uitkeringen van 29 in 2019 is wellicht een onderschatting in verband met het ontbreken van definitieve gegevens voor dat jaar (het laatst bekende definitieve aantal specifieke uitkeringen vóór 2019 was 17 in 2016), maar het staat vast dat het aantal specifieke uitkeringen in de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen is. Dit komt deels door nieuwe uitkeringen rondom coronasteun, en deels door het ombouwen van decentralisatie-uitkeringen naar specifieke uitkeringen na kritiek van de Algemene Rekenkamer op de rechtmatigheid van bepaalde decentralisatie-uitkeringen. Er wordt al langere tijd gesproken over een herziening van het uitkeringsstelsel, en inmiddels wordt gewerkt aan een wetsvoorstel voor aanpassing van de decentralisatie-uitkering en de specifieke uitkering, waarbij de voorwaarden voor de decentralisatie-uitkeringen helder moeten worden en specifieke uitkeringen makkelijker verstrekt kunnen worden.

Gemiddeld ontvangen gemeenten per inwoner 2.528 euro. Rotterdam krijgt het meest, maar liefst 7.778 euro per inwoner. Daarna volgen Heerlen (4.034 euro) en Vlissingen (3.970 euro). Grotere gemeenten en gemeenten in het noorden ontvangen het meeste geld van het Rijk, vooral door hun zwakkere sociale structuur, waardoor meer bijstand en meer zorg wordt verstrekt. Bloemendaal, Blaricum en Wijdmeren krijgen het minst (respectievelijk 1.179 euro, 1.241 euro en 1.318 euro per inwoner).

Figuur 19: Totale aantal rijksuitkeringen aan gemeenten, 2010-2021



Bijlagen

Tabel B1: Aandeel van de algemene uitkering in het totaal van door gemeenten ontvangen rijksuitkeringen, 2021

Tien gemeenten met het laagste aandeel			Tien gemeenten met het hoogste aandeel		
1	Rotterdam	31%	1	Zoeterwoude	90%
2	Vlissingen	47%	2	Terschelling	90%
3	Assen	55%	3	Ameland	90%
4	Heerlen	55%	4	Vlieland	90%
5	Arnhem	57%	5	Rozendaal	89%
6	Venlo	57%	6	Schiermonnikoog	88%
7	Leeuwarden	57%	7	Scherpenzeel	88%
8	Zwolle	58%	8	Nieuwkoop	88%
9	Groningen	58%	9	Baarle-Nassau	88%
10	Nijmegen	59%	10	Pijnacker-Nootdorp	87%

Tabel B2: Aandeel van de decentralisatie-uitkeringen en integratie-uitkeringen in het totaal van door gemeenten ontvangen rijksuitkeringen, 2021

Tien gemeenten met het laagste aandeel			Tien gemeenten met het hoogste aandeel		
1	Leiderdorp	2,5%	1	Vlissingen	32,9%
2	Brielle	2,6%	2	Assen	30,8%
3	Voorschoten	2,6%	3	Doetinchem	28,7%
4	Nieuwkoop	2,6%	4	Zwolle	28,7%
5	Albrandswaard	2,8%	5	Venlo	26,7%
6	Ridderkerk	3,0%	6	Heerlen	23,7%
7	Pijnacker-Nootdorp	3,1%	7	Dordrecht	22,7%
8	Lansingerland	3,1%	8	Arnhem	22,2%
9	Midden-Delfland	3,2%	9	Leeuwarden	22,1%
10	Kaag en Braassem	3,3%	10	Leiden	22,1%

Tabel B3: Aandeel van de overige gemeentefondsuitkeringen in het totaal van door gemeenten ontvangen rijksuitkeringen, 2021

Tien gemeenten met het laagste aandeel			Tien gemeenten met het hoogste aandeel		
1	Hendrik-Ido-Ambacht	-0,3%	1	Lelystad	7,2%
2	Urk	-0,2%	2	Sint-Anthonis	4,8%
3	Heemstede	-0,2%	3	Mill en Sint Hubert	4,7%
4	Scherpenzeel	-0,2%	4	Grave	4,3%
5	Renswoude	-0,2%	5	Vlissingen	4,2%
6	Waddinxveen	-0,1%	6	Beemster	3,6%
7	Reusel-De Mierden	-0,1%	7	Eemsdelta	3,6%
8	Reimerswaal	-0,1%	8	Hoeksche Waard	2,6%
9	Ameland	-0,1%	9	Beekdaelen	2,5%
10	Oegstgeest	-0,1%	10	Landerd	2,3%

Tabel B4: Aandeel van de specifieke uitkeringen in het totaal van door gemeenten ontvangen rijksuitkeringen, 2021

Tien gemeenten met het laagste aandeel			Tien gemeenten met het hoogste aandeel		
1	Ameland	3,1%	1	Rotterdam	62,7%
2	Midden Drenthe	3,8%	2	Midden-Delfland	25,2%
3	Rozendaal	4,2%	3	Schiedam	22,3%
4	Terschelling	4,3%	4	Kerkrade	22,1%
5	Vlieland	4,8%	5	's-Gravenhage	22,1%
6	West Betuwe	5,3%	6	Amsterdam	22,0%
7	Schiermonnikoog	6,0%	7	Capelle aan den IJssel	21,8%
8	Texel	6,2%	8	West Maas en Waal	21,7%
9	Sint-Anthonis	6,2%	9	Delft	21,5%
10	Zoeterwoude	6,3%	10	Arnhem	21,2%

Tabel B5: Totaalbedragen per categorie uitkeringen per gemeente, als procentuele afwijking van het landelijk gemiddelde per inwoner, 2021

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Aa en Hunze	28	-0	65	-91	-99
Aalsmeer	-6	0	28	-07	-5
Aalten	22	-9	10	-35	-7
Achtkarspelen	3		4	-04	-6
Alblasserdam	23	-9	2	-24	-6
Albrandswaard	-3	-27	-67	-65	61
Alkmaar			44	-11	-7
Almelo	2	1	57	-47	6
Almere			2	-20	6
Alphen aan den Rijn	5	-1	0	-11	-44
Alphen-Chaam	10	-5	60	-08	-6
Altena	7	-2	65	41	-22
Ameland	2	1	9	-64	8
Amersfoort			3	-31	-9
Amstelveen	6	-2	1	-23	-1
Amsterdam	40	40	38	-91	9
Apeldoorn		-1	72	27	-7
Arnhem	9	20	143	-96	6
Assen	1	0	25	-03	-4
Asten	2	-9	6	-11	-4
Baarle-Nassau	9	-5	60	-27	-1
Baarn	9	-2	71	-26	-6
Barendrecht	9	-21	62	-45	-6
Barneveld	3	-0	0	-60	-3
Beek	9	-4	5	-6	-6
Beekdaalen	7	-5	4	759	-9
Beemster	8	-3	72	950	-6
Beesel	5	-0	50	-62	-7
Berg en Dal	9	3	1	50	-1
Bergeijk	7	-3	1	6	8
Bergen L	2	-9	3	-61	-2
Bergen NH	9	-3	3	-69	-8
Bergen op Zoom			57	-44	-7
Berkelland	5	-0	6	-63	-6
Bernheze	7	-4	2	-99	-3
Best	2	-0	9	-91	-9
Beuningen	2	-0	62	-46	-6
Beverwijk	2	-1	0	-21	-22
Bladel	9	-8	5	-45	-7
Blaricum	1	-7	3	-78	-4
Bloemendaal	3	-1	6	-23	-7
Bo degraven-Reeuwijk	0	-3	3	-77	-1
Boekel	8	-2	4	-49	-6
Borger-Odoorn	2	-2	4	-00	-3
Borne	0	-9	6	-69	-4

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Borsele	3	7	51	4	0
Boxmeer	6	3	4	5	5
Boxtel	5	11	32	19	6
Breda	3	5	42	42	4
Brielle	8	0	58	49	4
Bronckhorst	2	7	31	47	5
Brummen	7	2	0	5	5
Brunssum	5	5	3	2	4
Bunnik	7	2	47	30	6
Bunschoten	4	9	71	30	3
Buren	9	5	59	48	1
Capelle aan den IJssel	2	2	7	8	1
Castricum	3	7	6	3	4
Coevorden	2	2	4	7	3
Cranendonck	8	8	0	3	3
Cuijk	7	9	7	62	1
Culemborg	0	5	0	4	5
Dalfsen	7	2	4	6	4
Dantumadiel	3	2	2	2	6
De Bilt	8	3	60	23	9
De Fryske Marren	5	9	63	6	9
De Ronde Venen	2	7	4	8	8
De Wolden	5	7	9	4	1
Delft	0	0	3	4	0
Den Helder	0	0	28	8	0
Deurne	4	1	8	5	2
Deventer	0	0	48	0	4
Diemen	9	6	7	9	8
Dinkelland	8	3	2	7	7
Doesburg	5	0	6	2	7
Doetinchem	3	0	36	7	6
Dongen	5	3	2	4	3
Dordrecht	2	0	21	4	0
Drechterland	8	2	3	2	2
Drimmelen	1	4	7	8	7
Dronten	4	9	0	7	0
Druten	5	9	0	8	9
Duiven	8	4	1	2	0
Echt-Susteren	2	5	7	0	6
Edam-Volendam	1	3	4	0	5
Ede	4	2	47	8	7
Eemnes	4	8	3	6	5
Eemsdelta	0	0	6	34	0
Eersel	5	1	5	9	9
Eijsden-Margraten	8	6	9	3	6

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Eindhoven	12	0	86	-46	5
Elburg	49	-4	5	-09	-8
Emmen	7	2	80	-93	5
Enkhuizen	11	0	51	-79	-5
Enschede	28	5	86	5	20
Epe	27	-3	5	-46	-9
Ermelo	5	5	9	-02	-2
Etten-Leur	3	-0	6	-15	-9
Geertruidenberg	9	-5	7	-04	-5
Geldrop-Mierlo	8	4	8	-02	-7
Gemert-Bakel	8	-5	0	-25	-3
Gennep	2	-2	3	-73	-6
Gilze en Rijen	8	-6	3	-02	-0
Goeree-Overflakkee	9	-2	0	-07	-7
Goes	7	0	21	88	-9
Gorile	0	7	0	-25	-6
Gooise Meren	6	21	6	83	-9
Gorinchem	1	0	1	-08	-5
Gouda	9	0	62	-94	-6
Grave	3	-4	3	1488	5
Groningen	0	5	10	53	3
Gulpen-Wittem	27	-1	9	-49	-7
Haaksbergen	8	-2	9	-46	-9
Haarlem	1	0	65	-27	-8
Haarlemmermeer	9	-6	9	24	-2
Halderberge	6	-5	6	-01	-2
Hardenberg	22	-0	3	-48	-8
Hardenwijk	0	5	51	-04	-5
Hardinxveld-Giessendam	8	-0	6	-28	-5
Harlingen	1	0	4	-06	-1
Hattem	8	-2	8	-13	-4
Heemskerk	21	-9	55	-00	-6
Heemstede	4	-8	71	-88	-5
Heerde	27	-7	0	-06	-1
Heerenveen	1	0	9	-90	-1
Heerhugowaard	2	5	5	138	-2
Heerlen	60	35	17	288	53
Heeze-Leende	9	-2	7	-93	-7
Helloo	3	-8	22	-49	-0
Hellendoorn	7	-1	2	-99	-7
Hellevoetsluis	4	-9	0	-21	-6
Helmond	1	0	72	-07	-0
Hendrik-Ido-Ambacht	9	-1	6	-72	-8
Hengelo O	3	0	2	-44	-5
Het Hogeland	5	0	5	926	-3

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Heumen	-35	-22	54	-91	-77
Heusden	-44	-9	61	-99	-41
Hillegom	-33	-7	62	-23	-44
Hilvarenbeek	-41	-5	58	-98	-9
Hilversum	-0	-6	7	-64	-91
Hoeksche Waard	-37	-3	20	63	-0
Hof van Twente	-33	-5	61	-33	-7
Hollands Kroon	-31	-6	60	-49	-8
Hoogeveen	-2	6	47	-66	-0
Hoorn	-2	0	8	-90	-8
Horst aan de Maas	-44	-9	67	-49	-22
Houten	-41	-4	65	-20	-0
Huizen	-38	-4	68	-68	-7
Hulst	-21	-8	68	-11	-2
IJsselstein	-39	-4	61	-46	-5
Kaag en Braassem	-44	-7	65	-98	-22
Kampen	-30	-5	65	-22	-6
Kapelle	-37	-8	64	-66	-0
Katwijk	-31	-8	63	-49	-7
Kerkrade	37	21	53	-12	-0
Koggenland	-32	-5	68	-63	-7
Krimpen aan den IJssel	-33	-1	60	-63	-1
Krimpenwaard	-32	-6	69	-49	-5
Laarbeek	-37	-22	64	-48	-1
Landerd	-38	-0	6	673	-0
Landgraaf	-0	-0	-0	-65	-9
Landsmeer	-31	-4	66	-21	-9
Langedijk	-35	-22	60	4	-4
Lansingerland	-36	-9	67	-15	-3
Laren	-36	-1	69	-16	-1
Leeuwarden	37	20	138	103	29
Leiden	-0	-0	61	-4	-5
Leiderdorp	-36	-7	68	-66	-1
Leidschendam-Voorburg	-3	-7	64	-66	-1
Lelystad	-0	-0	66	3368	-1
Leudal	-30	-8	66	-14	-0
Leusden	-33	-8	62	-20	-22
Lingewaard	-34	-9	62	-4	-6
Lisse	-36	-0	64	-65	-8
Lochem	-38	-5	62	458	-3
Loon op Zand	-33	-8	66	-01	-9
Lopik	-38	-22	62	-76	-0
Losser	-34	-1	64	-90	-9
Maasdriel	-38	-4	69	-62	-7
Maasgo uw	-39	-5	68	-43	-8

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Maassluis	-2	-2	3	-24	-11
Maastricht	63		63	55	
Medemblik	-30	-5	7	-08	-69
Meerssen	-32	-6	5	-08	-66
Meierijstad	-30	-7	8	-43	-77
Meppel	3	2	7	-46	-39
Middelburg	-4		6		-22
Midden Drenthe	-41	-9	8	-30	-68
Midden-Delfland	-39	-3	5	-10	-68
Midden-Groningen			4	422	5
Mill en Sint Hubert	-22	-5	4	1622	71
Moerdijk	-39	-6	5	23	-77
Molenlanden	-30	-4	8	25	-5
Montferland	-36	-11	0	-18	-33
Montfoort U	-35	-9	1	-40	-88
Mook en Middelaar	-41	-9	4	9	-44
Neder-Betuwe	-34	-8	6	-12	-33
Nederweert	-32	-7	5	-35	-66
Nieuwegein	-31	-7	3	-11	-40
Nieuwkoop	-34	-5	8	-01	-55
Nijkerk	-37	-11	3	-11	-68
Nijmegen	23	0	94	59	20
Nissewaard			29	-17	-6
Noardeast-Fryslân		9	6	512	-9
Noord-Beveland	-31	-7	0	-13	-32
Noordenveld	-33	-9	1	-06	-40
Noordoostpolder	-35	-2	7	-11	-40
Noordwijk	-37	-3	7	21	-55
Nuenen c.a.	-38	-7	0	-16	-69
Nunspeet	-39	-4	8	-17	-70
Oegstgeest	-34	-9	2	-33	-65
Oirschot	-31	-7	6	-38	-69
Oisterwijk	-30	-0	2	521	-69
Oldambt	2	2	1	-4	2
Oldebroek	-33	-8	1	-22	-44
Oldenzaal	-35	-4	8	-06	-77
Olst-Wijhe	-31	-5	8	-32	-69
Ommen	-31	-7	5	-10	-61
Oost Gelre	-33	-4	4	-39	-63
Oosterhout	-30	-9	8	-11	-69
Ooststellingwerf	-39	-9	3	-08	-33
Oostzaan	-30	-3	5	-33	-69
Opmeer	-31	-3	6	-17	-68
Opsterland	-33	-6	5	-04	-65
Oss	-4	-3	58	-44	-12

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Oude IJsselstreek	21	7	22	-66	-55
Ouder-Amstel	41	77	27	-66	-44
Oudewater	37	9	22	-68	-77
Overbetuwe	31	9	30		-44
Papendrecht	25	9	44	-69	-41
Peel en Maas	33	9	44	-60	-41
Pekela	26	24	61	-44	3
Pijnacker-Nootdorp	25	77	26	-67	-44
Purmerend	33		31	33	-42
Putten	25	40	21	-60	-33
Raalte	31	5	22	-60	-49
Reimerswaal	27	11	21	-66	-42
Renkum	23	-2	20	-44	-47
Renswoude	27	33	29	-69	-43
Reusel-De Mierden	31	8	77	-65	-48
Rheden	10		21	-42	-44
Rhenen	24	9	44	-47	-40
Ridderkerk	24	7	22	-66	-40
Rijssen-Holten	29	-2	22	-21	-48
Rijswijk	21		21	-67	-49
Roerdalen	26	3	26	73	-42
Roermond	25	9	2	-65	-41
Roosendaal	25		23	-48	-46
Rotterdam	238	43	46	-20	794
Rozendaal	24	11	23	-63	-47
Rucphen	22	44	4	-62	-46
Schagen	28	-2	21	-67	-42
Scherpenzeel	23	-2	21	-62	-40
Schiedam		3	28	-67	-47
Schiermonnikoog	20	12	25	-60	-48
Schouwen-Duiveland	22	3	24	-61	-49
's-Gravenhage	37	40	22	-64	-40
's-Hertogenbosch	21	4	27	-62	-43
Simpelveld	29	9	2	-68	-46
Sint-Anthonis	27	-2	25	526	-49
Sint-Michielsgestel	28	25	23	-66	-46
Sittard-Geleen			29	-76	-40
Sliedrecht	25		21	-23	-43
Sluis	20	3	27	570	-41
Smallingerland		3		-98	-41
Soest	24	8	23	-66	-40
Someren	27	11	20	-60	-40
Sonnenbreugel	21	28	27	-49	-45
Stadskanaal	25	21	118	-47	-49
Staphorst	20	23	22	-21	-45

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Stede Broec	6	1	1	-7	-2
Steenbergen	7	-2	9	-1	-8
Steenwijkerland	4	-2	9	-7	-3
Stein	7	1	6	-9	-3
Stichtse Vecht	9	3	5	4	-6
Sudwest Fryslan	6		5	6	-7
Terneuzen	11	1	7	37	-8
Terschelling	11		6	-3	4
Texel	4		2	-10	-5
Teylingen	2	8	1	-2	-2
Tholen	4	7	9	-9	-9
Tiel	2		9	-15	1
Tilburg			73	-17	1
Tubbergen	9	3	4	-9	9
Twenterand	6	3		11	-5
Tynaarlo	6	8	1	-9	-1
Tytsjerksteradiel	9	6	1	-4	-5
Uden	9	3	5	9	1
Uitgeest	3	9	0	-2	9
Uithoorn	4	6	4	-6	4
Urk	6	5	5	-10	3
Utrecht			64	-3	-7
Utrechtse Heuvelrug	3	0	3	-6	-3
Vaals			4	-6	-7
Valkenburg aan de Geul	1	7	0	-7	-7
Valkenswaard	3	0	3	-6	-2
Veendam		3	40	-4	
Veenendaal	3	4	6	-6	-2
Veere	0	3	5	-6	7
Veldhoven	3	0	8	-2	-5
Velsen	1	9	7	-8	-7
Venlo	22	6	15	-9	3
Venray	2	5	3	29	-6
Vijtheerenlanden	8	3	2	48	-9
Vlaardingen		2	3	-27	9
Vlieland	1	6	8	4	-3
Vlissingen	57	1	396	2973	2
Voerendaal	5	9	9	-11	-3
Voorschoten	1	4	8	-1	-4
Voorst	7	7	1	7	-3
Vught	3	1	9	4	-0
Waadhoede	0		7	624	-3
Waalre	2	0	4	-8	-8
Waalwijk	2	0	4	-8	-5
Waddinxveen	3	7	0	-5	-5

(tabel B5 vervolg)

Gemeentenaam	Totaal uitkeringen	Algemene uitkering	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	Overige uitkeringen	Specifieke uitkeringen
Wageningen	26	7	8	0	-2
Wassenaar	22	0	78	-9	-6
Waterland	0	-2	77	-12	-22
Weert	5	4	3	-7	-3
Weesp	5	11	3	4	5
West Betuwe	41	3	8	5	5
West Maas en Waal	6	0	59	-40	-6
Westerkwartier	0	3	9	6	-4
Westerveld	21	5	7	-9	3
Westervoort	4	7	2	-20	-2
Westerwolde	4	0	1	4	-7
Westland	8	-3	5	-6	5
Weststellingwerf	2		9	-6	-5
Westvoorne	6	9	1	-4	-6
Wierden	8	2	51	-0	-6
Wijchen	6	2	51	-8	-0
Wijdemeeren	8	2	2	-3	-4
Wijk bij Duurstede	6	1	0	-0	-6
Winterswijk	0		4	-25	-0
Woensdrecht	0	3	9	-4	1
Woerden	1	5	5	-1	-7
Wormerland	5	7	0	-6	-0
Woudenberg	1	4	8	-11	-6
Zaanstad	3		3	-3	-9
Zaltbommel	0	5	7	-6	-6
Zandvoort	2	3	2	11	-5
Zeevolde	4	3	3	-6	-8
Zeist	0	3	4	-6	-1
Zevenaar	0	5	8	2	-8
Zoetermeer	2		5	-9	-5
Zoeterwoude	1	9	3	-4	3
Zuidplas	8	3	7	-11	-4
Zundert	6	1	2	-7	-1
Zutphen			5	-7	-9
Zwartewaterland	5	9	9	-26	-0
Zwindrecht			5	-22	-1
Zwolle			14	-5	-6

Verantwoording

Alle gegevens hebben betrekking op uitkeringen die het Rijk rechtstreeks aan gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden heeft verstrekt. De gegevens hebben betrekking op de jaren 2010 tot en met 2021.

Gemeentefonds

Voor het jaar 2021 is de informatie over het gemeentefonds gebaseerd op de septembercirculaire 2021 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2021b) en het bijbehorende rekenmodel, dat via internet beschikbaar is. De algemene uitkering per gemeente is berekend op basis van de gegevens uit deze circulaire met behulp van het rekenmodel. De cijfers voor de jaren 2010-2020 komen uit online publicaties over de verdeling van het gemeentefonds. Voor de jaren 2010-2018 is de omvang en verdeling van het gemeentefonds definitief. Voor de jaren 2019-2021 zijn voorlopige cijfers gebruikt.

Specifieke uitkeringen

Gegevens over specifieke uitkeringen in 2021 zijn in eerste instantie gehaald uit de begroting van het ministerie van BZK voor 2021 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). Hierin staan de begrote landelijke totaalbedragen.

Het aantal gemeenten dat een bepaalde specifieke uitkering ontvangt is overgenomen uit de SiSa verantwoordingslijst (voorheen kruisjeslijst), online beschikbaar via <https://teverantwoordenregelingen.rijksoverheid.nl/Archief>. Deze lijst geeft aan welke gemeenten welke specifieke uitkeringen ontvangen, zonder bedragen te specificeren.

Gegevens voor de totaalbedragen per uitkering voor de jaren 2010-2016 en 2020-2021 zijn gebaseerd op verschillende edities van het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen. Met ingang van 2014 zou dit rapport jaarlijks moeten worden gepubliceerd, in het jaar t+1 met de bedragen van jaar t. Na het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen 2017 (gegevens van 2016) is dit rapport echter enkele jaren niet verschenen. Daarom is voor de jaren 2017-2019 gekozen om de totaalbedragen uit de rijksbegrotingen te halen. Sinds 2021 is dit rapport weer jaarlijks verschenen (waarbij het jaartal in de titel nu overeenkomt met het jaar waarop de gegevens betrekking hebben, namelijk 2020 en 2021).

Noch de begroting noch de SiSa verantwoordingslijst of het Onderhoudsrapport Specifieke Uitkeringen geeft informatie over bedragen voor individuele gemeenten. Bovendien zijn er verschillen in de informatie die deze drie bronnen verstrekken. Zo komen er in de SiSa verantwoordingslijst en het Onderhoudsrapport soms uitkeringen voor die niet in de andere bronnen genoemd worden. Al met al is de beschikbare informatie over specifieke uitkeringen weinig transparant.

Van een aantal afzonderlijke specifieke uitkeringen is de verdeling over de gemeenten wel bekend. Voor het jaar 2021 zijn daarvoor de volgende bronnen gebruikt:

- De gegevens met betrekking tot de *gebundelde uitkering Participatiewet, IOAW, IOAZ, levensonderhoud beginnende zelfstandigen en Bbz 2004* zijn gepubliceerd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2021).
- De bedragen van de uitkering *onderwijsachterstandenbeleid* zijn beschikbaar op de website over het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid, <https://goab.eu>.
- Een overzicht van het *educatiebudget* is beschikbaar via de VNG (2021).
- De verdeling van het budget voor de *regeling heroïnebehandeling* is geregeld in een regeling van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 22 november 2006, nr. VGP/ADT 2728896, houdende een specifieke uitkering voor heroïnebehandeling (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2021).
- Het bedrag van de uitkering *deelproject bestaand Rotterdams gebied (BRG) project mainportontwikkeling* is gehaald uit de begroting van het ministerie van BZK voor 2021 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). De SiSa verantwoordingslijst 2021 bevestigt dat deze alleen wordt uitgekeerd aan Rotterdam.
- De verdeling van de uitkering *versterking lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme* is te vinden via de NCTV (2021).

Literatuur

- Algemene Rekenkamer (2009), *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen, Geldstromen en verantwoordelijkheden bij decentraal uitgevoerd beleid*, Den Haag.
- Allers, M.A. (2010), *Verevening conform het derde aspiratieniveau*, Groningen, COELO-rapport 10-6.
- Allers, M.A., Budding, T., Munneke, S., Peters, K. (2022), *Advies over het uitkeringsstelsel tussen Rijk en provincies en gemeenten*, Groningen, COELO.
- Allers, M.A., Hoeben, C., Janzen, L., Kwakkel, K., Geertsema, J.B., en Veenstra, J. (2015), *Atlas van de Lokale Lasten 2015*, Groningen, COELO.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2018), *Bijlage bij OSU 2017: Overzicht van de specifieke uitkeringen per ministerie uitbetaald in 2016*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019), *Septembercirculaire gemeentefonds 2019*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020), *Begroting 2021 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2021a), *Bijlage bij onderhoudsrapport specifieke uitkeringen 2021: Overzicht van de specifieke uitkeringen per ministerie uitbetaald in 2021*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2021b), *Septembercirculaire gemeentefonds 2021*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2022a), *Contourennota financieringssysteem medeoverheden*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2022b), *Begroting Gemeentefonds 2023*, Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2022c), *Overkoepelende notitie uitkeringsstelsel*, Den Haag.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2021), *Definitieve bijstandsbudgetten 2021*, Den Haag.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2021), *Regeling heroïnebehandeling. Geldend van 01-01-2021 t/m 31-12-2021*, Den Haag.
- NCTV (2021), *Versterkingsgelden gemeenten 2021*, Den Haag.
- Raad voor het Openbaar Bestuur (2021) *Rust-reinheidregelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen*, Den Haag.
- Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen (2020), *Als één overheid. Slagvaardig de toekomst tegemoet!* Den Haag.
- Stuurgroep doorlichting specifieke uitkeringen (z.j.), *Anders gestuurd, beter bestuurd. De specifieke uitkeringen doorgelicht.*
- Tweede Kamer (2009), *Geldstromen en verantwoordelijkheden bij decentraal uitgevoerd beleid, vergaderjaar 2009-2010*, 32 249, nrs. 1-2.

- Tweede Kamer (2015), *Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2015*. Brief van de minister van BZK, vergaderjaar 2014-2015, 34 000 B, nr. 24.
- Tweede Kamer (2018a), *Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2018*. Brief van de minister van BZK, vergaderjaar 2017-2018, 34 775 B, nr. 13.
- Tweede Kamer (2018b), *Heroverweging financiële verhoudingen*. Brief van de minister van BZK, vergaderjaar 2017-2018, 34 775 B, nr. 18.
- Tweede Kamer (2020), *Verantwoording van gemeenten over het verslagjaar 2019*. Brief van de minister van BZK, vergaderjaar 2020-2021, 35 570 B, nr. 11.
- Van den Berg, C., Leurs, B. (2020) *Hoe bekostig je multi-level governance? Naar goede financiële verhoudingen voor 'de opgave centraal'*. In: B. Leurs (red.), essaybundel, Samenwerken, samen betalen? Over de bekostiging van opgaven in maatschappelijke netwerken, ROB: Den Haag.
- VNG (2021), *Specifieke uitkering educatie 2021*, Den Haag.

Kaart Nederlandse gemeenten in 2021

Groningen		Doetinchem	222	Gooise Meren	1942	Zeeland		Eijsden-Margraten	1903
Eemsdelta	1979	Druten	225	Haarlem	392	Borsele	654	Gennep	907
Groningen	14	Duiven	226	Haarlemmermeer	394	Goes	664	Gulpen-Wittem	1729
Het Hogeland	1966	Ede	228	Heemskerk	396	Hulst	677	Heerlen	917
Midden-Groningen	1952	Elburg	230	Heemstede	397	Kapelle	678	Horst aan de Maas	1507
Oldambt	1895	Elburg	230	Heerhugowaard	398	Middelburg	687	Kerkrade	928
Pekela	765	Epe	232	Heiloo	399	Noord-Beveland	1695	Landgraaf	882
Stadskanaal	37	Ermelo	233	Hilversum	402	Reimerswaal	703	Leudal	1640
Veendam	47	Harderwijk	243	Hollands Kroon	1911	Schouwen-Duiveland	1676	Maasgouw	1641
Westerkwartier	1969	Hattem	244	Hoorn	405	Sluis	1714	Maastricht	935
Westerwolde	1950	Heerde	246	Huizen	406	Terneuzen	715	Meerssen	938
Fryslân		Heumen	252	Koggenland	1598	Tholen	716	Mook en Middelaar	944
Achtkarspelen	59	Lingewaard	1705	Landsmeer	415	Veere	717	Nederweert	946
Ameland	60	Lochem	262	Langedijk	416	Vlissingen	718	Peel en Maas	1894
Dantumadiel	1891	Maasdriel	263	Laren	417	Noord-Brabant		Roerdalen	1669
De Fryske Marren	1940	Montferland	1955	Medemblik	420	Alphen-Chaam	1723	Roermond	957
Harlingen	72	Neder-Betuwe	1740	Oostzaan	431	Altena	1959	Simpelveld	965
Heerenveen	74	Nijkerk	267	Opmeer	432	Asten	743	Sittard-Geleen	1883
Leeuwarden	80	Nijmegen	268	Ouder-Amstel	437	Baarle-Nassau	744	Stein	971
Noardeast-Fryslân	1970	Nunspeet	302	Purmerend	439	Bergeijk	1724	Vaals	981
Ooststellingwerf	85	Oldebroek	269	Schagen	441	Bergen op Zoom	748	Valkenburg aan de Geul	994
Opsterland	86	Oost Gelre	1586	Stede Broec	532	Bernheze	1721	Venlo	983
Schiermonnikoog	88	Oude IJsselstreek	1509	Texel	448	Best	753	Venray	984
Smallerland	90	Overbetuwe	1734	Uitgeest	450	Bladel	1728	Voerendaal	986
Súdwest Fryslân	1900	Putten	273	Uithoorn	451	Boekel	755	Weert	988
Terschelling	93	Renkum	274	Velsen	453	Boxmeer	756	Flevoland	
Tytsjerksteradiel	737	Rheden	275	Waterland	852	Boxtel	757	Almere	34
Vlieland	96	Rozendaal	277	Weesp	457	Breda	758	Dronten	303
Waadhoeke	1949	Scherpenzeel	279	Wijdemeren	1696	Cranendonck	1706	Lelystad	995
Weststellingwerf	98	Tiel	281	Wormerland	880	Cuijk	1684	Noordoostpolder	171
Drenthe		Voorst	285	Zaanstad	479	Deurne	762	Urk	184
Aa en Hunze	1680	Wageningen	289	Zandvoort	473	Dongen	766	Zeewolde	50
Assen	106	West Betuwe	1960	Zuid-Holland		Drimmelen	1719		
Borger-Odoorn	1681	West Maas en Waal	668	Alblasserdam	482	Eersel	770		
Coevorden	109	Westervoort	293	Albrandswaard	613	Eindhoven	772		
De Wolden	1690	Wijchen	296	Alphen a/d Rijn	484	Etten-Leur	777		
Emmen	114	Winterswijk	294	Barendrecht	489	Geertruidenberg	779		
Hoogeveen	118	Zaltbommel	297	Bodegraven-Reeuwijk	1901	Geldrop-Mierlo	1771		
Meppel	119	Zevenaar	299	Brielle	501	Gemert-Bakel	1652		
Midden-Drenthe	1731	Zutphen	301	Capelle aan den IJssel	502	Gilze en Rijen	784		
Noordenveld	1699	Utrecht		Delft	503	Goirle	785		
Tynaarlo	1730	Amersfoort	307	Dordrecht	505	Grave	786		
Westerveld	1701	Baarn	308	Goeree-Overflakkee	1924	Halderberge	1655		
Overijssel		Bunnik	312	Gorinchem	512	Heeze-Leende	1658		
Almelo	141	Bunschoten	313	Gouda	513	Helmond	794		
Borne	147	De Bilt	310	Hardinxveld-Giessendam	523	Heusden	797		
Dalfsen	148	De Ronde Venen	736	Hellevoetsluis	530	Hilvarenbeek	798		
Deventer	150	Eemnes	317	Hendrik-Ido-Ambacht	531	Laarbeek	1659		
Dinkelland	1774	Houten	321	Hillegom	534	Landerd	1685		
Enschede	153	IJsselstein	353	Hoeksche Waard	1963	Loon op Zand	809		
Haaksbergen	158	Leusden	327	Kaag en Braassem	1884	Meerijst	1948		
Hardenberg	160	Lopik	331	Katwijk	537	Mill en Sint Hubert	815		
Hellendoorn	163	Montfoort	335	Krimpen aan den IJssel	542	Moerdijk	1709		
Hengelo	164	Nieuwegein	356	Krimpenerwaard	1931	Nueneen c.a.	820		
Hof van Twente	1735	Oudewater	589	Lansingerland	1621	Oirschot	823		
Kampen	166	Renswoude	339	Leiden	546	Oisterwijk	824		
Losser	168	Rhenen	340	Leiderdorp	547	Oosterhout	826		
Oldenzaal	173	Soest	342	Leidschendam-Voorburg	1916	Oss	828		
Olst-Wijhe	1773	Stichtse Vecht	1904	Lisse	553	Reusel-De Mierden	1667		
Ommen	175	Utrecht	344	Maassluis	556	Roosendaal	1674		
Raalte	177	Utrechtse Heuvelrug	1581	Midden-Delfland	1842	Rucphen	840		
Rijssen-Holten	1742	Veenendaal	345	Molenlanden	1978	's-Hertogenbosch	796		
Staphorst	180	Vijfheerenlanden	1961	Nieuwkoop	569	Sint-Anthonis	1702		
Steenwijkerland	1708	Wijk bij Duurstede	352	Nissewaard	1930	Sint-Michielsgestel	845		
Tubbergen	183	Woerden	632	Noordwijk	575	Somereren	847		
Twenterand	1700	Woudenberg	351	Oegstgeest	579	Son en Breugel	848		
Wierden	189	Zeist	355	Papendrecht	590	Steenbergen	851		
Zwartewaterland	1896	Noord-Holland		Pijnacker-Nootdorp	1926	Tilburg	855		
Zwolle	193	Aalsmeer	358	Ridderkerk	597	Uden	856		
Gelderland		Aalsmeer	358	Rijswijk	603	Valkenswaard	858		
Aalten	197	Alkmaar	361	Rotterdam	599	Veldhoven	861		
Apeldoorn	200	Amstelveen	362	Schiedam	606	Vught	865		
Arnhem	202	Amsterdam	363	's-Gravenhage	518	Waalre	866		
Barneveld	203	Beemster	370	Sliedrecht	610	Waalwijk	867		
Berg en Dal	1945	Berg en NH	373	Teylingen	1525	Woensdrecht	873		
Berkelland	1859	Beverwijk	375	Vlaardingen	622	Zundert	879		
Beuningen	209	Blaricum	376	Voorschoten	626	Limburg			
Bronckhorst	1876	Bloemendaal	377	Waddinxveen	627	Beek	888		
Brummen	213	Castricum	383	Wassenaar	629	Beekdaelen	1954		
Buren	214	Den Helder	400	Westland	1783	Beesel	889		
Culemborg	216	Diemen	384	Westvoorne	614	Berg en L	893		
Doesburg	221	Drechterland	498	Zoetermeer	637	Brunssum	899		
		Edam-Volendam	385	Zoeterwoude	638	Echt-Susteren	1711		
		Enkhuizen	388	Zuidplas	1892				
				Zwijndrecht	642				

